

STRÄNGNÄS KOMMUN

Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogram för Strängnäs kommun

Strängnäs- Härad-Tosterön

Strängnäs rapportserie 2012:

Medverkande

Beställare: Strängnäs kommun

Konsult: WSP Samhällsbyggnad, Landskap och Miljö

Uppdragsansvarig: Johanna Alton, landskapsantikvarie

Underkonsult: Eva-Lotta Erlingsson, bebyggelseantikvarie

Stockholms byggnadsantikvarier AB

Foton: Johanna Alton och Eva-Lotta Erlingsson, om inte annat anges

Allmänt kartmaterial: Lantmäteriet

Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogram för Strängnäs kommun

Strängnäs-Härad-Tosterön

Innehåll

Inledning	6
Syfte	6
Hur kulturmiljöbilagan ska användas	6
A. Karaktärsområde Strängnäs	17
A 1. Nabbkullen	20
A 2. Domkyrkoområdet (Kyrkoberget)	24
A 3. Lillgatan/ Gyllenhjelmogatan/ Mäster Olofsgatan	29
A 4. Storgatan/Hospitalsgatan/Trädgårdsgatan	33
A 5. Kvarnbacken	39
A 6. Norra Strandvägen	45
A 7. Del av kv Ladan och Åkern/öster om Nygatan	48
A 8. Södra stadskärnan	51
A 9. Del av kv Åkern/södra delen av Trädgårdsgatan	54
A 10. Radhus kv Blå Bandet 11-22	57
A 11. Storgärdet	60
A 12. Regementsområdet	64
A 13. Tallåsen och Sörgärdet	67
A 14. Ulvhäll	70
A.15 Ulvhälls herrgård	74
A 16. Östra och Västra Stadsskogen	77
A 17. Finninge	81
B 18. Kulturhistoriskt stråk Strandpromenaden	85
B 19. Ugglans park	89
B 20. Västerviken	91
C. Karaktärsområde Tosterön	94
C 21. Sundby sjukhusområde	97
C 22. Abborrberget	101
D. Karaktärsområde Härad	104
D 23. Häradskyrkby	107
Begrepp	111

Inledning

Syfte

Delområdesbeskrivningen av Strängnäs-Härad-Tosterön (Byts ut för varje delområdesbeskrivning) ingår i ett stadsbyggnads- och kulturmiljöprogram som är ett tematsikt tillägg till översiktsplanen för kulturmiljö. Det är en noggrannare och mer detaljerad redovisning av sakintresset kulturmiljö som redovisas i Översiktsplanen för Strängnäs kommun. Stadsbyggnads- och kulturmiljöprogrammet är indelat i fem delområden, vilka är följande:

Mariefred-Läggesta

Strängnäs-Härad-Tosterön

Stallarholmen – Södra Selaön

Åker-Länna

Landsbygden

Avvägningar mot andra sakområden och ställningstaganden kring kulturmiljön är i enlighet med Översiktsplanen för Strängnäs kommun.

I kulturmiljöbilagan presenteras ett urval av områden och teman. För varje delområde presenteras en karta där de geografiska avgränsningarna finns markerade. Därefter följer en beskrivning av kulturmiljön i respektive delområde.

Hur kulturmiljöbilagan ska användas

Kulturmiljöbilagan ska i första hand användas som ett underlag för samhällsbyggnadskontoret på Strängnäs kommun i arbetet med bland annat detaljplaner, fastighetsregleringar, förhandsbesked, bygglov och bygganmälan. Innehållet berättar om vad som är viktigt från kulturmiljösynpunkt i ett område och vilka förändringar som är lämpliga. Bilagan utgör en del av Översiktsplanen för Strängnäs kommun och följer dess avvägningar och ställningstaganden. Bilaga Stadsbyggnads- och kan även fungera som en faktarapport för den som är intresserad av kommunens kulturhistoria.

Kartan

Kartan anger de värdefulla kulturmiljöer och objekt som finns i området och dess formella status. Vidare finns markeringar för kulturhistorisk bebyggelse och karaktärsområden för sammanhållna helhetsmiljöer.

Riksintresseområde för kulturmiljövården

Föreliggande program fokuserar på de områden i kommunen som är av riksintresse för kulturmiljövården. Till riksintresseområdena hör sådana mark- och vattenområden som är av nationell betydelse för bevarande eller utveckling av kulturmiljövården. Syftet med riksintresseområdena är att nationella intressen ska hävdas i den kommunala fysiska planeringen och i andra beslut om markanvändning. Områdena skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada de värden som är av riksintresse. För varje delområde redovisas de riksintresseområden som berörs.

Kulturhistorisk bebyggelse

Begreppet kulturhistorisk bebyggelse är Strängnäs kommuns egen bedömning av koncentrerad bebyggelse i en by, stadskvarter eller del av ett bostadsområde. Inom ett bebyggelseområde finns värden som är särskilt betydelsefulla att bevara och skydda och dessa beskrivs med värdebeskrivningar i respektive stadsdel. Strängnäs kommun är positiv till förändring och utveckling inom områdena så länge förändringen anpassas till kulturmiljövårderna och att dessa kan skyddas och bevaras.

Karaktärsområden och kulturhistoriska stråk

Karaktärsområden och kulturhistoriska stråk är Strängnäs kommuns bedömning av sådana geografiska områden som har en gemensam struktur och/eller historia vilken skapar samband samt där de historiska spåren är särskilt tydliga. Ofta är det områden som utgörs av både bebyggda och obebyggda miljöer. Det kan vara en by-, säteri- eller herrgårdsmiljö med omgivande odlingsmark eller en industri i relation till ett vattenområde.

Strängnäs kommun vill skydda och bevara miljöer och objekt med höga kulturmiljövärden. De flesta områden är jordbruksbygder där en fortsatt jordbruksnäring med odling och djurbete är en förutsättning för ett bevarande. Förändring och utveckling inom områdena kan ske med utgångspunkt från pågående markanvändning om det sker med en anpassning till områdets kulturmiljövården.

Redovisning av områden med kulturhistorisk bebyggelse, karaktärsområden och kulturhistoriska stråk

Varje område för kulturhistorisk bebyggelse, karaktärsområde eller kulturhistoriskt stråk, presenteras enligt en enhetlig struktur. Strukturen skiljer sig dock något mellan de tre områdesindelningarna för att passa de skilda skalnivåerna.

(Karaktärs-)Områdets förutsättningar

Beskrivning

En kort beskrivning över korthistorik, innehåll, karaktär och dagens situation.

Värden och kännetecken

Vad som är värdefullt och viktiga kännetecken

Kommunens bedömning

Strängnäs kommuns bedömning av värdet i en tregradig skala:

1. Högsta värde
2. Mycket högt värde
3. Högt värde

Bedömningen grundar sig på bevarandegrad och komplexitet när det gäller karaktärsbärande kulturmiljövärden och kännetecken i ett område.

Riksintresseområde för kulturmiljövärden

Uttryck och motiverande text för riksintresset.

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Positiva särdrag och framtida förutsättningar i området som kan förhöja värden och kvaliteter för dess användning.

Markanvändning

Hur området ska användas.

Struktur

Berättar om områdets speciella ordning som på ett konkret sätt skapar helheten utifrån dess delar och som är viktigt att ta hänsyn till i den vidare planeringen.

Övergripande riktlinjer (Karaktärsområde och Kulturhistoriska stråk)

Redogör för hur området ska hanteras i den fortsatta planeringen, så att de utpekade kulturmiljövärdena ska bevaras och utvecklas.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Berättar om hur området kan utvecklas enligt fyra klassningar (A-D). I klassningen beskrivs vilken typ av ny bebyggelse som är möjlig att uppföra och hur nya samt befintliga byggnader bör se ut. För områdena är texten ofta mer preciserad utöver de klassningar som beskrivs här nedan och de griper tillbaka på avsnittet *Värden och kännetecken*.

Se även bilagorna Arkitektoniska kännetecken för äldre bebyggelse i Strängnäs och Mariefred, Kulturhistorisk analys av Mariefreds borgargårdar, Komplementbyggnader och Yngre villabebyggelse.

Klass A

Flera enskilda byggnader inom området har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske.

Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt från beskrivningarna i avsnittet *Värden och kännetecken*.

Komplementbyggnad kan tillkomma för att stödja befintlig verksamhet men prövas restriktivt. Den ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan Komplementbyggnader. Ny användning kan vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

Klass B

Komplementbyggnad får tillkomma samt enstaka ny bebyggelse i anslutning till befintlig. Komplementbyggnad ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan Komplementbyggnader. Ny bebyggelse skall följa områdets struktur samt byggnadernas skala, utseende och material.

Vissa befintliga enskilda byggnader har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt är förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet *Värden och kännetecken*.

Klass C

Komplementbyggnad och ny bebyggelse får tillkomma i anslutning till befintlig och ska följa områdets struktur samt byggnadernas skala, utseende och material.

Vissa enskilda byggnader inom området har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll ska utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet *Värden och kännetecken*.

Klass D

Markanvändningen för jordbruk och bete. Enstaka bostadsbebyggelse förekommer. Området undantas från utbyggnad av vägar eller bebyggelse. Enstaka mindre komplementbyggnad kan tillkomma som behövs för pågående markanvändning. Placering, storlek och utformning skall inte dominera landskapet. Byggnaden ska ha en mycket enkel karaktär med sadeltak och rödmålade träfasader. Komplementbyggnad till bostad skall anpassas väl till miljön vad gäller utformning, placering, färg- och materialval.

Planer/skydd

Redogör för behov av ny detaljplan med bestämmelser om hur bebyggelsen skall förvaltas

- I Detaljplan/skydd finns.
- II Detaljplan med skyddsbestämmelse bör tas fram för delar av området som saknar skydd.
- III Detaljplan med skyddsbestämmelser för hela området bör tas fram.
- IV Annan typ av skydd behövs

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

Redogör för vilka lagar, föreskrifter och allmänna råd som gäller för ett område och som skall tas hänsyn till i den löpande kommunala handläggningen. Dessa ger stöd för att värna befintliga kulturmiljövärden.

PBL 8:13-14 och 17.

13 § En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas. Första stycket ska tillämpas också på 1. anläggningar som är bygglovspliktiga enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 16 kap. 7 §, 2. tomter i de avseenden som omfattas av skyddsbestämmelser i en detaljplan eller i områdesbestämmelser, 3. allmänna platser, och 4. bebyggelseområden.

14 § Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4 § i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt. Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras. En anordning för ett syfte som avses i 4 § första stycket 2-4, 6 eller 8, ska hållas i sådant skick att den alltid fyller sitt ändamål. Lag (2011:335).

17 § Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens **tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.**

BBR

Boverkets regelsamling för byggande, BBR 2012. Reglerar nybyggnad och ändringar och anger bland annat att ändringsarbeten bör föregås av en förundersökning där såväl byggnadens kulturvärden och övriga kvaliteter och brister tydliggörs. Förundersökningen bör göras så tidigt att dess resultat kan ligga till grund för den efterföljande projekteringen. (kap 2 § 311).

Statligt byggnadsminne enligt förordning 1988:1229. Statligt ägt byggnadsminne är berört. Riksantikvarieämbetet är tillståndsmyndighet.

Byggnadsminne enligt Kulturminneslagen (1988:950). Enskilt ägt byggnadsminne är berört. Länsstyrelsen är tillståndsmyndighet.

Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen (1988:950). Fornlämning är berörd. Länsstyrelsen är tillståndsmyndighet.

Kyrkligt kulturminne enligt Kulturminneslagen (1988:950). Kyrka eller begravningsplats är berörd. Länsstyrelsen är tillståndsmyndighet.

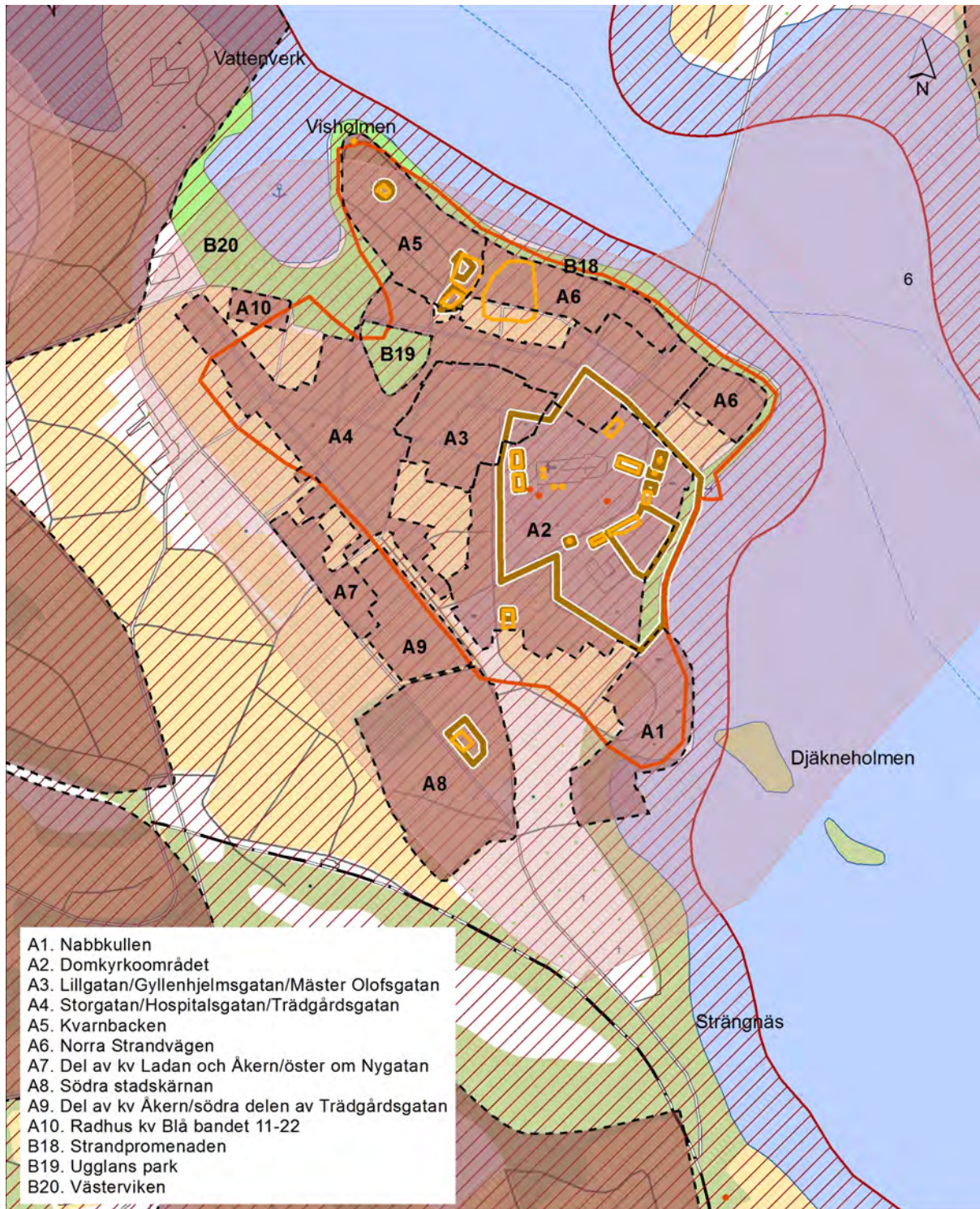
Bilagor

För att förtydliga intentionerna med detta program har några bilagor med fördjupningar tagits fram. De omfattar följande områden:

- *Komplementbyggnader och inhägnader.* Vad är en komplementbyggnad och hur har de gestaltats och använts.
- *Arkitektoniska kännetecken för äldre byggnader i Strängnäs och Mariefred.* Karakteristiska arkitektoniska drag i

städernas småskaliga centrumbebyggelse.

- *Yngre villabebyggelse - Riktlinjer för bevarande.* Belyser tidstypiska drag hos villabebyggelse från 1960-80-talen, vilka kvaliteter de har och hur de kan bevaras.

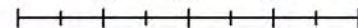
Värdefull kulturmiljö

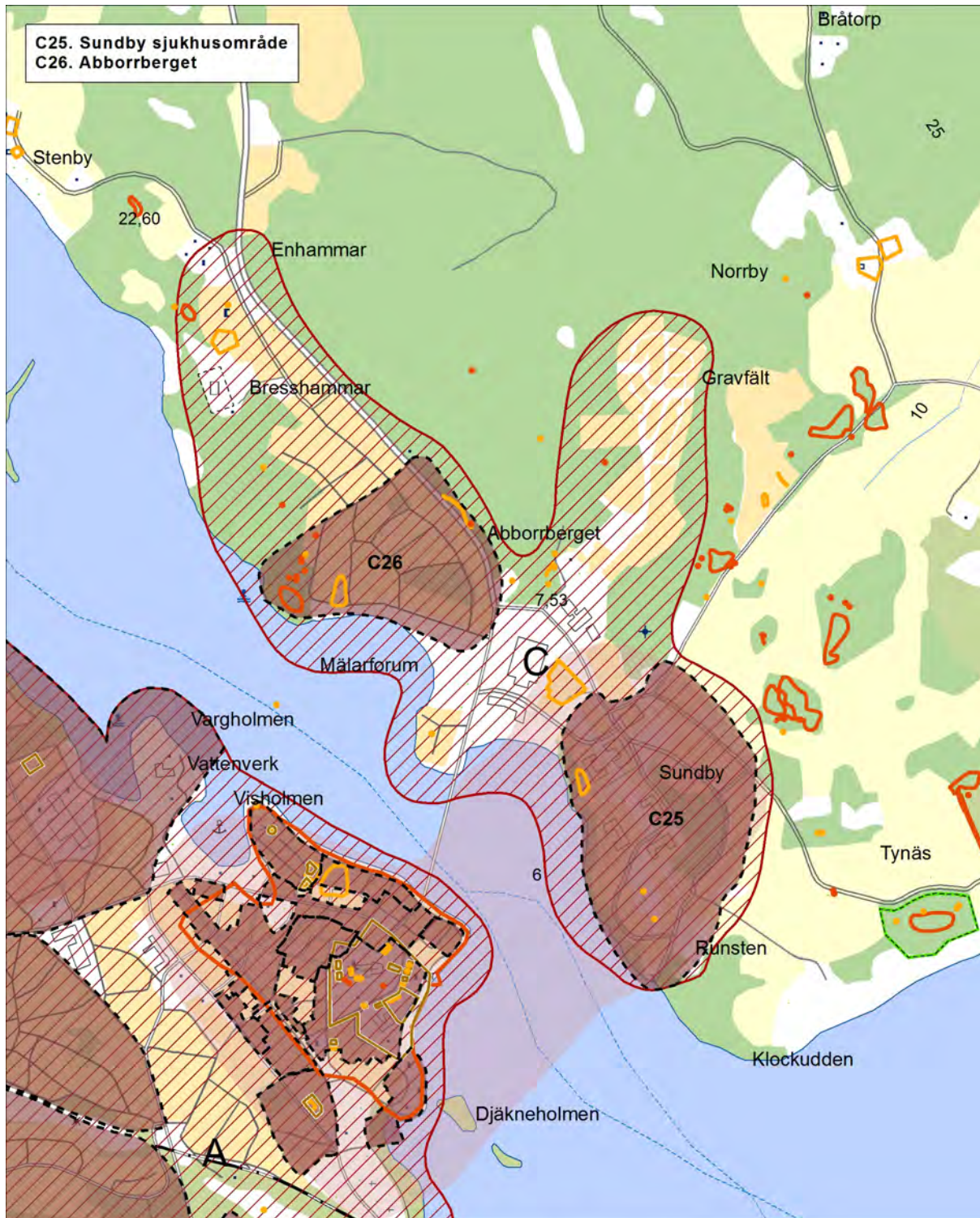
- Kulturhistorisk bebyggelse
- Karaktärsområde; A - Strängnäs, C - Tosterön
- Kulturhistoriska stråk

Skydd och reglering

- Byggnadsminnen mm
- Fast fornlämning / Bevakningsobjekt
- Övrig kulturhistorisk lämning / Undersökt och borttagen / Förstörd
- Riksintresse kulturmiljövård (3 kap. 6§ miljöbalken)

0 100 200 300 400 Meter

C25. Sundby sjukhusområde
C26. Abborrhöret

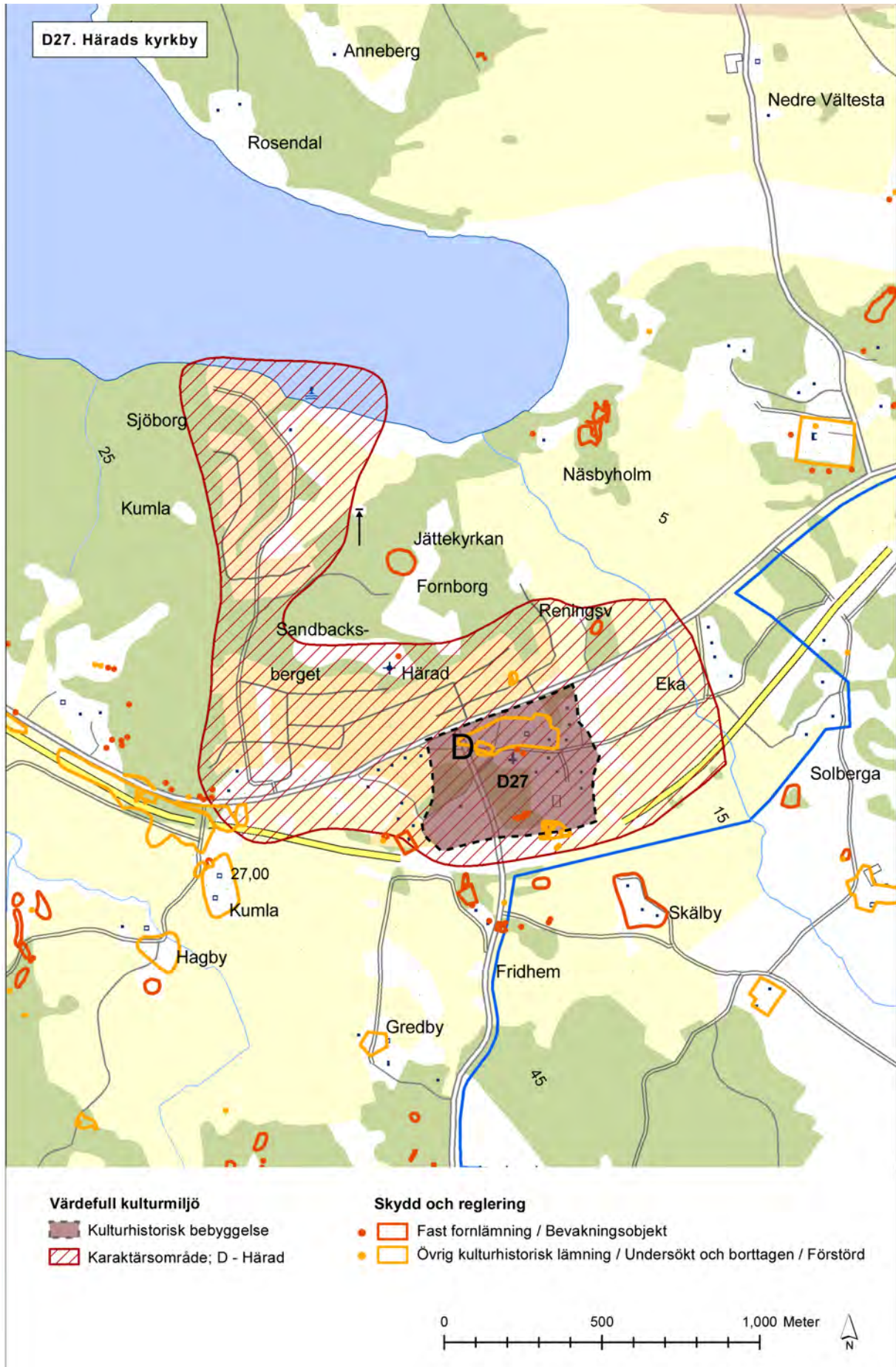
Värdefull kulturmiljö

- Kulturhistorisk bebyggelse
- Karaktärsområde;
A - Strängnäs, C - Tosterön

Skydd och reglering

- Byggnadsminnen mm
- Fast fornlämning / Bevakningsobjekt
- Övrig kulturhistorisk lämning / Undersökt och borttagen / Förstörd
- Riksintresse kulturmiljövård (3 kap. 6§ miljöbalken)

Karaktärsområde D - Härad

A. Karaktärsområde

Strängnäs

Karaktärsområdets förutsättningar

Beskrivning

Strängnäs stadskärna är belägen på en udde vid Mälaren som fram till medeltid var en ö. Topografin är kuperad och stadens äldre bebyggelse ligger på två höjder. På den högsta höjden det så kallade Kyrkberget, ligger domkyrkan. Stadens norra del ligger på en grusås som sträcker sig från Kungsbacken till Kvarnberget.

En orsak till att staden Strängnäs etablerades är sannolikt platsens strategiska läge i skärningspunkten mellan en land- respektive vattenväg. De sju runstenarna i anslutning till domkyrkan har sannolikt placerats i området på grund av dess kommunikativt strategiska läge. Det äldre vägsystemet utgörs av en allfarväg västerut mot Eskilstuna och en allfarväg mot Mariefred och vidare till Stockholm. Vägarna sammanstrålar i den centrala delen av staden, vid Nygatan.

Strängnäs omland utgjordes av stadens stadsjord. Strax söder om staden låg tidigare byn Finninge med förhistorisk bakgrund. I början av 1600-talet avhystes byn. På byns marker uppfördes Ulvhälls säteri, vars huvudbyggnad på traditionellt sätt anlades invid Mälaren.

De första spåren av Strängnäs invånare är de bebyggelseämningar som påträffats på Kungsbacken, från vikingatid. Strängnäs ligger mellan Södermanlands inland och Mälardalen och var mycket väl lämpad som handels- och tingsplats. Sedan åtminstone tidig medeltid höll den Sörmanländska lagsagan ting här, det så kallade Samtinget.

Stadens fortsatta utveckling har präglats av att domkyrkan och andra kyrkliga och kulturella institutioner etablerades på platsen. Det medeltida gatunätet är väl bevarat vid Kyrkberget och på Kvarnbackens sluttning. I anslutning till den medeltida finns ett delvis reglerat gatunät inspirerat av 1600-talets rutnätsplan som förebild. På 1850-talet utgjorde marken söder om Gyllenhjelmsgatan fortfarande av stadsträdgårdar men efter en brand på 1870-talet då stora delar av bebyggelsen på åsen, brann ner upp fördes en ny stadsplan för hela staden. Stadsplanen utvidgades till att innefatta stadsinvånarnas åkrar och källand vid nuvarande Trädgårdsgatan och Nygatan.

I början av 1900-talet flyttade Sörmlands regemente från Malmköping till Strängnäs som då blev en garnisonsstad. Regementsområdet med dess tillhörande enfamiljs- och flerfamiljsvillor med stora tomter anlades på den tidigare

stadsjorden, på det så kallade Storgärdet.

Värden och kännetecken

Stadsbebyggelse som utvecklats omkring domkyrkan med dess tillhörande bebyggelse till kyrka och undervisning. I stadsbebyggelsens finns tydliga avtryck från ett medeltida oregelbundet gatumönster, 1600-talets rutnätsmönster och 1800-talets rätvinkliga gatunät. Ny bebyggelse tillkom i samband med att regementet etablerades i staden, på stadsjorden. En fortsatt bebyggelseutveckling skedde under 1900-talet som breddade ut sig på stadens omgivande åkermarker.

Riksintresseområde för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]

Motivering:

Lärdoms- och stiftsstad med unikt sammansatt planmönster där utvecklingen kan följas från medeltid över 1600-talets reglering till utvidgningar kring sekelskiftet 1900, då också funktionen av regementsstad tillkom.

Uttryck för riksintresset:

Den dominerande domkyrkan och övrig, i huvudsak medeltida bebyggelse förknippad med stiftsstaden. Gatunätet som till stor del bevarar en oregelbunden medeltida karaktär delvis reglerat på 1640-talet och efter 1871-års brand. Rutnätsystem i olika riktningar, gator i sneda vinklar och en stjärnplats. Trähusbebyggelse från 1600- 1700- och 1800-talen, bestående av såväl små stugor som stora stadsgårdar. Från tiden kring sekelskiftet 1900 mer storskalig stenbebyggelse. Det för 1900-talets början karakteristiska villaområdet Storgärdet. Regementsområde från 1921.

Karaktärsområdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Det sjönära läget utgör en attraktiv resurs med miljöskapande värden. Representativ villabebyggelse med arkitektoniska kvalitéer och tilltalande grönska och tät stadsbebyggelse.

Markanvändning

Nuvarande fortsätter.

Struktur

Stadsbebyggelse med olika karaktär, från tät stadsbebyggelse

till villaområde bestående av stora villor på generöst tilltagna trädgårdar. Regementsområde.

Övergripande riktlinjer

Bevara olika tiders representativa stadsbyggnadsideal inom stadsbebyggelsen. Bevara karaktärsbärande byggnaders dominans i stadens bebyggelse och siluett. Till dessa byggnader hör domkyrkan, kvarnen och ekotemplet. Bevara kulturhistoriskt viktiga gatu- och kvartersstrukturer i staden.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningförbud och varsamhetskrav.
- BBR
- Statligt byggnadsminne enligt förordningen 1988:1229
- Byggnadsminne enligt Kulturminneslagen
- Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen
- Kyrkligt kulturminne enligt Kulturminneslagen

Utdrag ur stadsplan över Strängnäs år 1871 Akt nr C71-1:15 Lantmäteriverkets forskningsarkiv

A 1. Nabbkullen

Områdets förutsättningar

Beskrivning

En kuperad udde utsträckt i Mälaren. Väl avgränsad av strandlinjen i söder och öster, Kållandet i väster, Nabbgatan i norr. Mycket naturlig grönska med träd och buskar.

Nabbkullen är bebyggd med ett antal större bostadshus med komplementbyggnader i norr samt någon institutionsbyggnad i öster. Mot Nabbgatan finns några hus sammanbyggda i gatuliv. I norr vänder sig husen mot vattnet på stora tomter fram till strandlinjen. I områdets inre är strukturen tätare. Bebyggelsen är främst uppförd runt sekelskiftet 1900. Ekotemplet står på en höjd på uddens mitt. Två nyare enfamiljshus finns i västra delen.

Värden och kännetecken

Lasarettsgränd och den mindre Tvättgränd finns belagda i kartskiss från 1600-talet. Kullen har stor betydelse för stadsbilden med Ekotemplet som tronande landmärke.

Strukturen med stora tomter avgränsade av gränder, vattenlinje och tomternas egen grönska och plank, är representativ för det sena 1800-talets villaområden. Hävdade trädgårdar övergår i naturlig grönska runt Ekotemplet.

Varierande karaktär med större, representativa vattennära villor och stadsmässig bebyggelse mot gatan. I huvudsak stora enfamiljshus i 2-3 våningar från 1800-talets slut och delvis 1900-talets början som har en varierad men tidstypisk klassicerande symmetrisk gestaltning med takfotslistor, pilastrar och fönsteromfattningar. Putsade fasader och plåttak, men även träpanel och tegeltak förekommer. Puts i gula kulörer mot vattnet, faluröd träpanel i områdets inre samt vitt, rosa och gult mot Nabbgatan. Hustomterna har äldre trädgårdar, inramade av häckar och plank. I nordöstra delen av delområdet ligger några institutionsbyggnader.

Kommunens bedömning

1. Högsta värde

Riksintresse för kulturmiljövården

Ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]. Se Karaktärsområde A. Strängnäs.

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Det sjönära läget utgör en attraktiv resurs med miljöskapande värden. Ekotemplet utgör en vacker samlingsplats. Representativ villabebyggelse med arkitektoniska kvalitéer och tilltalande grönska.

Markanvändning

Nuvarande markanvändning, främst bostäder, behålls.

Struktur

Nuvarande struktur med gatunätet, stora tomter och villakarakter behålls.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Flera enskilda byggnader inom området har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet *Värden och kännetecken* samt bilagan *Arkitektoniska kännetecken för äldre byggnader i Strängnäs och Mariefred*.

Komplementbyggnad kan tillkomma för att stödja befintlig verksamhet men prövas restriktivt. Den ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan *Komplementbyggnader och inhägnader*. Ny användning kan vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

På tidigare bebyggda tomter som saknar huvudbyggnad får huvudbyggnad åter uppföras. Om ny huvudbyggnad tillkommer bör den vara i samma skala som omgivande huvudbyggnader och i sin gestaltning anpassade till dessa. Höga krav ställs avseende arkitektur och utförande.

Planer/Skydd

- II. Detaljplan med skyddsbestämmelser bör tas fram för de delar av området som saknar skydd.

Detaljplan finns för hela området. Skydd finns för Nabben 14.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

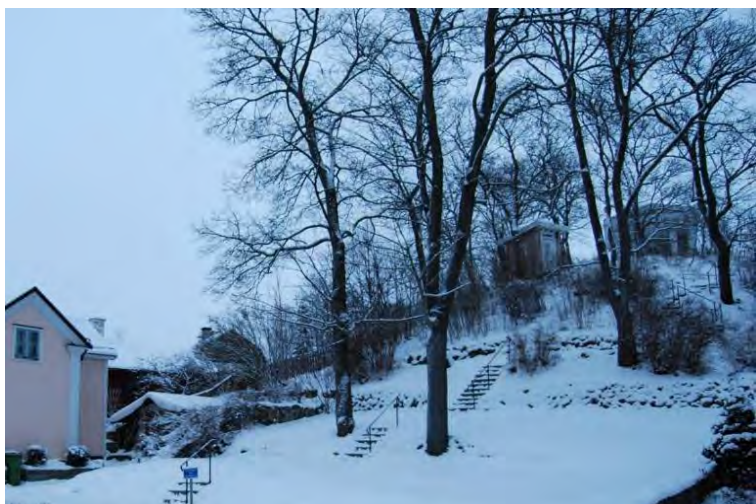
- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningsförbud och varsamhetskrav.
- BBR
- Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen

Bebyggelsen mot Nabbgatan

Kv Nabben 12

Ekotemplet på kullens höjd

Kv Nabben, Lasarettsgård

A 2. Domkyrkoområdet (Kyrkoberget)

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Medeltida gatunät med Domkyrkan som utgör stadens historiska centrum. Kyrkan är omgiven av byggnader med olika karaktär från medeltid fram till och med 1900-tal som har anknytning till kyrkan eller skolväsendet, administrativa byggnader samt bostäder med ekonomibygnader. Området har en parkliknande karaktär. Huvuddelen av gatorna är belagda med asfalt.

Värden och kännetecken

Historiskt mycket värdefull miljö med befintligt gatunät och befintliga tomtstorlekar som är starkt varierande. Gles och parkliknande miljö i större delen av området med kyrkogården, stora trädgårdar och gamla stora träd. Utmed Lektorsgatan och Sturegatan ligger bebyggelsen nära gatan, i södra delarna längre in på tomterna. Utmed södra och östra sidan av Lektorsgatan sluter byggnader och plank gaturummet.

Bebyggelse med anknytning till domkyrkan eller skolan. Flera byggnader har unika värden genom medeltida källare och byggnadsvolymer. Bebyggelsen ofta ambitiöst utformad, uppförd i tidstypisk traditionell arkitektur och exteriört välbevarade. Till bostäderna hör enkla, rödfärgade uthus medan de administrativa byggnaderna ofta ligger ensamma.

Områdets bebyggelse är heterogent utan enhetlig arkitektur eller utformning, dess historiska samhörighet utgör en viktig del av deras värde. Mycket värdefullt är koncentrationen av byggnader med samma funktion men från olika epoker vilket ger en pedagogisk möjlighet att t ex avläsa skolväsendets riktning.

Kommunens bedömning

1. Högsta värde

Riksintresseområde för kulturmiljövården

Ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]. Se Karaktärsområde A. Strängnäs.

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Historiskt och religiöst nationellt intressant besöksmål.
Parkliknande karaktär.

Markanvändning

Nuvarande fortsätter.

Struktur

Nuvarande gatunät och tomtindelning samt bebyggelsens placering på tomter behålls.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Flera enskilda byggnader inom området har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet *Värden och kännetecken* och bilagan *Arkitektoniska kännetecken för äldre byggnader i Strängnäs och Mariefred*.

Komplementbyggnad kan tillkomma för att stödja befintlig verksamhet men prövas restriktivt. Den ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan *Komplementbyggnader och inhägnader*. Ny användning kan vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

Planer/Skydd

- II. Detaljplan med skyddsbestämmelse bör tas fram för de delar av området som saknar skydd.

Hela området är detaljplanelagt. Skydd finns, frånsett i kv. Skolmästaren och kv. Tullbommen.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningförbud och varsamhetskrav.
- BBR

- Statligt byggnadsminne enligt förordningen 1988:1229
- Statligt ägt byggnadsminne är berört. Riksantikvarieämbetet är tillståndsmyndighet. *Roggeborgen, Kyrkberget 9, Paulinska huset (Ulfhällska huset), Domherren 1, Rektorsgården, Bispen 1 och 4, Gamla biskopsgården (Lyktan), Kyrkberget 1, Gamla gymnastikhuset, Brokikaren 1*
- Byggnadsminne enligt Kulturminneslagen. Enskilt ägt byggnadsminne är berört. Länsstyrelsen är tillståndsmyndighet. *Biskopsgården, Bispen 3, Tullstugan, Skolmästaren 2, Lektorsgården (Malmenius gård), Brokikaren 1, Domkapitelhuset (Konsistoriehuset), Kyrkberget 3, Tryckerihuset, Kyrkberget 4*
- Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen
- Kyrkligt kulturminne enligt Kulturminneslagen. *Strängnäs domkyrka, Kyrkberget 7*

Entrén till domkyrkan med Domkapitelhuset och Tryckerihuset, kv Kyrkberget

Lyktan, Kv Kyrkberget

Paulinska huset, kv Domherren

Lektorsgatan, kv Bispen

Rektorsgården, kv Bispen

A 3. Lillgatan/ Gyllenhjelmmsgatan/ Mäster Olofsgatan

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Gatunät till största del av medeltida ursprung. Smala gator och små tomter. Gyllenhjelmmsgatan från 1650 med dess axiala funktion mellan domkyrkan och Tingshudplatsen. Eskilsgatan från 1800-talets slut. Smala huvudgator korsas av sluttande gränder mot nordväst.

Småskalig och stadsmässigt tät bebyggelse i huvudsak från tidigt 1800-tal till 1900-talets andra hälft, äldst i västra och södra delen, yngst runt Eskilsgatan i norr. I huvudsak bostäder i enfamiljshus samt ett par flerbostadshus.

Värden och kännetecken

Gatubilden ger en representativ bild av Strängnäs under tidigt 1800-tal. Gyllenhjelmmsgatan utgör porten från Tingshusplatsen till domkyrkoområdet med dess tidstypiska äldre småskaliga stadsmässighet av byggnadshistoriskt och samhällshistoriskt värde. Medeltida stadsplanemönster med småmaskigt gatunät, nätt tomtindelning och välbevarad 1- 1½ våningar hög bebyggelse. Gränder och gator är asfalterade och delvis belagda med gatsten. Bitvis är rännstenarna kullerstensbelagda.

Tät och sluten struktur med små tomter och flera mindre hus på varje tomt. Delvis större tomter och byggnader i nyare delar. Högre och lägre hus förekommer också blandat även i småskaligheten dominerar. Husen har i huvudsak gatufasad i tomtgräns, ibland kompletterade med höga plank eller häckar som sluter gaturummet. Små trädgårdar innanför hus och staket. Höga träd på vissa gårdar. I nyare delar är tomter mer öppna med gräsmattor och planteringar mot gata.

Bebyggelsen är mestadels traditionellt utformad med sadeltak, kort takfot och höga socklar. Röda tegelpannor på sadeltak dominerar. I väster främst rödfärgade hus med stående panel eller friliggande timmerstommar. I öster dominerar puts i gula och gråa kulörer.

Kommunens bedömning

1. Högsta värde

Riksintresse för kulturmiljövården

Ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]. Se Karaktärsområde A. Strängnäs.

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Småskalig boendemiljö i centralt läge. Värdefull som besöks- och turistmål. Relaterar till domkyrkoområdet som dess välbevarade och värdiga entré via Gyllehjelmsgatan från Tingshusplatsen.

Lokalhistoriskt en resurs genom dess bevarade bebyggelse från olika epoker. Ett värdefullt exempel på både medeltidens och 1800-talets stadsplaneringsideal.

Markanvändning

Nuvarande, främst bostäder, behålls.

Struktur

Nuvarande gatunät, tomtindelning, småskalig bebyggelse och gaturummens slutna karaktär med omväxlande hus och plank, behålls.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Flera enskilda byggnader inom området har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Vården och kännetecken och bilagan Arkitektoniska kännetecken för äldre bebyggelse i Strängnäs och Mariefred.

Komplementbyggnad kan tillkomma för att stödja befintlig

verksamhet men prövas restriktivt. Den ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan Komplementbyggnader och inhägnader. Ny användning kan vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

På tidigare bebyggda tomter som saknar huvudbyggnad får huvudbyggnad åter uppföras. Om ny huvudbyggnad tillkommer bör den vara i samma skala som omgivande huvudbyggnader och i sin gestaltning anpassad till denna. Höga krav ställs avseende arkitektur och utförande. Storskaliga byggnadsinslag bör undvikas.

Planer/Skydd

- II. Detaljplan med skyddsbestämmelse bör tas fram för de delar av området som saknar skydd.

Detaljplaner finns delvis för området. Flera kvarter har inte detaljpanelagts sedan stadsplan 1941. Några byggnader längs Lillgatans nordvästra och Gyllenhjelmsgatans södra sida har skydd i plan.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskingsförbud och varsamhetskrav.
- BBR
- Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen

Gyllenhjelmsgatan, kv Kungsträdgården och Yxhammaren

Gränd med rännsten i kullersten och slutet gaturum

Rödfärgade hus i nätt skala vid Glasbergsgård, kv Glasberget 7

Yngre bebyggelse med mer öppen struktur

A 4. Storgatan/Hospitalsgatan/Trädgårdsgatan

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Stadens offentliga och kommersiella centrum. Delvis medeltida gatunät men området präglas av stadsplanen från 1871-75, betingad av en brand 1871, samt av det sena 1800-talets önskan om en värdig stadsbebyggelse. Gatubredd varierar med beläggning i asfalt och delvis gatsten. Platsbildningar i form av Stora torget, Ugglans park, Trädgårdsgatans gågata och den öppna platsen i kring Tingshuset.

Tidstypisk främst putsad stenstadsbebyggelse uppförd 1870-1920 dominerar. Distinkta inslag av byggnader från 1900-talets senare skeden. Hus placerade i gatuliv, i regel sammanbyggda i tomtgräns. Slutna gaturum. Gårdar med uthus, plank och planteringar i kvarterens inre. Blandad funktion med bostäder, kontor och handel i bottenvåningarna.

Värden och kännetecken

Gatunätet och bebyggelsen visar staden Strängnäs framväxt från medeltid och framåt. Stora Torget är medeltida platsbildning. I stora delar en representativ stenstad med smala innerstadsgator, mindre platsbildningar, harmoniska variationer och återhållsam grönska. Putsade fasader i ljus färgskala dominerar liksom tak belagda med tegel eller falsad plåt. Flera historiskt viktiga byggnader i området, såsom Tingshuset (Lagmannen 3), Rådhuset och Lovisinska huset (Bodarne 3). Tilltalande och estetiskt sammanhållen miljö.

Hospitalsgatan Medeltida gatusträckning. Enhetlig och ambitiös stenstadsarkitektur från främst 1870-1920, med för staden representativa byggnader i nätt skala. Tidstypiska med putsfasader i milda dämpade gula kulörer och med enkla putsdetaljer. Främst 2 ½ plan under tegelklädda sadel- och mansardtak. Även falsade plåttak och tegelfasader förekommer. Hus sammanbyggda i gatuliv. Komplementbyggnader på gårdarna ofta i trä. Proportionerliga byggnadsvolymer individuellt utformade inom stenstadens ramar. Små butiker i bottenplan, bostäder därovan. Lövträden i Ugglans park inramar gatan. Femvägskorsningen

där Hospitalsgatan möter Tingshuset utgör en öppen plats med traditionell tillbakadragen bebyggelse i främst 2 våningar som möjliggör siktlinjer mot och Domkyrkan via Gyllenhjelmmsgatan.

Trädgårdsgatan Stadens främst kommersiella centrum. I gatans norra del med gågata, samlingsplats och koncentration av funktioner som butiker och hotell. Arkitektoniskt intressant område med mångfald i byggår och stilar. I gatans norra del mer eller mindre renodlade handelsbyggnader från 1960-tal och framåt, i 1-3 plan med långsträckta husliv med experimentella fasader och plana tak. Gatan uppvisar ändrade stadsbyggnadsmässiga och arkitektoniska ideal, exempelvis genom en tidstypisk samlingslokal från 1950-talet (Kungsträdgården 18) och ICA/Bengtssons med fasad i formgjuten betong och kopparplåt (Bonden 11).

Storgatan Stora torget representerar stadens offentliga centrum. Tre representativa byggnader uppförda på 1880-talet efter branden ligger utmed norra sidan, kv Rådstugan, bl a Rådhus och Kanslihus. Arkitekturen är klassicerande med nygotiska inslag, symmetriska men livfulla rikt detaljerade fasader. Putsade fasader i en ljus gul färgskala dominerar runt hela torget.

I gatans västra del finns flera av stadens mest representativa och välbevarade byggnader i kv. Norrtull. Det är bank och affärsbyggnader uppförda i tidstypisk jugend och nationalromantisk stil.

I dess mellersta parti är 1950-60-talet representerat av tidstypiska, väl gestaltade 3-våningshus med sadeltak, tegelfasader i olika kulörer och glasade butiksvåningar under bostäder. Inslag av tidstypiska material som rostfritt stål i fönsterpartier, mosaik och kakel, smäckra balkongräcken i smide.

Byggnader på Guldsmeden 3 och Krögaren 5 är placerade enligt äldre stadsplan som tillät bebyggelse längre ut i Storgatan.

Kommunens bedömning

1. Högsta värde

Riksintresse för kulturmiljövården

Ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]. Se Karaktärsområde A. Strängnäs.

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Välgestaltad och omväxlande stadsmiljö med inbjudande arkitektur från decennierna runt år 1900. Representativitet och angenäm skala skapar en attraktiv stadsmiljö. Hospitalsgatan erbjuder en välbevarad, enhetlig miljö från sekelskiftet 1900.

Ugglans park utgör en grön samlingsplats mitt i stadskärnan.

Markanvändning

Nuvarande, centrumfunktioner och bostäder, ger en välbalanserad, varierad stadskärna och bibehålls.

Struktur

Nuvarande gatunät, tomtstorlekar, byggnaders placering i gatuliv och husvolym behålls.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Flera enskilda byggnader inom området har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken och bilagan *Arkitektoniska kännetecken för äldre byggnader i Strängnäs och Mariefred*.

Komplementbyggnad kan tillkomma för att stödja befintlig verksamhet men prövas restriktivt. Den ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan *Komplementbyggnader och inhägnader*. Ny användning kan vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

På tidigare bebyggda tomter som saknar huvudbyggnad får huvudbyggnad åter uppföras. Om ny huvudbyggnad tillkommer bör den vara i samma skala som omgivande huvudbyggnader och i sin gestaltning anpassad till denna. Höga krav ställs avseende arkitektur och utförande. Storskaliga byggnadsinslag bör undvikas.

Planer/Skydd

- II. Detaljplan med skyddsbestämmelse bör tas fram för de delar av området som saknar skydd.

Detaljplaner finns delvis för området och en stor del av byggnaderna har skydd i plan. Vissa betydelsefulla områden/kvarter, likt kv Lilljan och Ladan, saknar detaljplan. Här gäller stadsplan från 1941.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningförbud och varsamhetskrav.

- BBR
- Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen

Hospitalsgatan med gatstensbelagd gata.

Byggnader vid Trädgårdsgatan, kv Liljan

Affärsbyggnader vid Trädgårdsgatans norra del, kv Bonden

Kv Rådstugan vid Stora Torg

Storgatans västra del med Ugglans park till höger. Representativa byggnader i nationalromantisk stil och jugend, kv Norrtull

Storgatas mellersta delar med inslag från 1950-60-talet, kv Priorn

Bakgård i kvarteret Lilljan

Storgatans mitt med inslag av bebyggelse från 1950-60-tal med tidstypiska detaljer, mosaik, rostfritt stål, smidesbalkonger, kv Priorn.

A 5. Kvarnbacken

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Kuperad udde i stadskärnans norra del, krönt av en väderkvarn. Stora nivåskillnader. Delvis medeltida gatunät. Två smala asfalterade huvudgator i nordsydlig riktning, Västerviksgatan och Kvarngatan.

Små tomter med flera små bostadshus och uthus. Ålderdomlig bebyggelse från främst 1600-1800-tal. Enstaka sentida, mer storskaliga byggnader i områdets nordöstra del. Låg och tät struktur i områdets inre delar. Öppnare med villor och flerbostadshus i utkanterna. Platsbildningar i form av Pumpstorget vid Västerviksgatan samt miljön runt väderkvarnen.

Värden och kännetecken

Tillhör stadens äldsta, mest välbevarade trähusbestånd. Det småskaliga delvis medeltida gatunätet är av högt värde för området. Uddens höga läge har utgjort förutsättning för uddens kvarnverksamhet och äldre bebyggelse.

Karaktären och strukturen skiftar i områdets olika delar. Låga hus sammanbyggda i tomtgräns och flera byggnader på varje tomt. Individuella skillnader med rödfärgade och ljust målade träfasader och putsade byggnader i varierade kulörer. Sadeltak och mansardtak med röda tegelpannor, samt plåttak i olika kulörer.

Södra delen Ålderdomligt låg och tät struktur. Traditionell bebyggelse, hus sammanbyggda i gatuliv, staket och grindar ger slutna gaturum. Rödfärgade fasader, röda knutar, vita fönsternickerier, sadeltak med kort takfot och enkupigt tegel. Små gårdar med enkla träd- och buskplanteringar. Gatorna är delvis kullerstensbelagda.

Västerviksgatan Västra sidans byggnader vänder baksida mot gatan och framsida mot Västervikstorget. Mot gatan en låg och stadsmässigt tät bebyggelsestruktur, med hus i 1-1½ plan med lågt placerade fönster och stensocklar. Fasader i varierade kulörer på träpanel och puts. Rännstenar av kullersten. Smala grusade gränder mellan husen. Mot Västervikstorget och strandlinjen norrut har de suterrängbyggda husen 2-2,5 plan, individuellt gestaltade under sent 1800-tal till tidigt 1900-tal. Framför husen klassiska trädgårdsplanteringar med fruktträd och buskar bakom rödmålade staket. Sammanhållen, representativ småskalig stadsmiljö.

Kvarngatan stiger norrut med kvarnen som fond. Stora tomter. Byggnader delvis indragna från gatulivet och gårdar som

öppnar sig mot gatan. Bebyggelsens ålder, gestaltning och volym varierar. Gaturummet avgränsas delvis av rödmålade plank.
Norra Strandvägen Mer storskalig bebyggelse. En elektrisk valskvarn i tegel samt tre sentida flerbostadshus på 3-4 våningar i puts respektive träpanel. Flerbostadshus från 1900-talets andra hälft och 2000-talets början. Bryter helt områdets äldre struktur och anspråkslösa skala.

Kommunens bedömning

1. Högsta värde

Riksintresse för kulturmiljövården

Ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]. Se Karaktärsområde A. Strängnäs.

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Betydande i stadens historieskrivning. Områdets historia och ålderdomliga miljö gör den till ett attraktivt bostads- och turistmål. Varierad bebyggelse från 1600-1800-tal. Kvarnen, monumentalt belägen, utgör sevärdhet och landmärke.

Markanvändning

Nuvarande, bostäder och småskaliga verksamheter, behålls.

Struktur

Nuvarande gatunät, rännstenar i kullersten, tomtstrukturer och mindre byggnadsvolymer behålls.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Flera enskilda byggnader inom området har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Vården och kännetecken och bilagan *Arkitektoniska kännetecken för äldre byggnader i Strängnäs och Mariefred*.

Komplementbyggnad kan tillkomma för att stödja befintlig verksamhet men prövas restriktivt. Den ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan *Komplementbyggnader och inhägnader*. Ny användning kan

vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

På tidigare bebyggda tomter som saknar huvudbyggnad får huvudbyggnad åter uppföras. Om ny huvudbyggnad tillkommer bör den vara i samma skala som omgivande huvudbyggnader och i sin gestaltning anpassad till denna. Höga krav ställs avseende arkitektur och utförande. Storskaliga byggnadsinslag bör undvikas.

Planer/Skydd

- I. detaljplan/skydd finns.

Hela området är detaljplanelagt med generella skyddsbestämmelser.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningförbud och varsamhetskrav.
- BBR
- Byggnadsminne enligt Kulturminneslagen Enskilt ägt byggnadsminne är berört. Länsstyrelsen är tillståndsmyndighet. Grassagården, Grassegården 1, Gropgården, Helsing 3, Strängnäs kvarn, Mjölaren 1
- Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen

Kvarngränd avgränsar området i sydost

Koppargränd med kullerstensbeläggning

Västerviksgatans låga och färgrika bebyggelse.

Gränd från Västerviksgatan mellan kv Bagaren och Garveriet

Bebyggelse mot Västervikstorget

Gård mot Västervikstorget, kvarnen i fonden

Norra Strandvägen med nyuppförd byggnad i kv Fiskaren och strandpromenad

Kvarngatan upp mot Kvarnen

Typisk 1-1½ hög rödfärgad trähusbebyggelse på Kvarnberget.

A 6. Norra Strandvägen

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Område i sluttning mot vattnet med medeltida tvärgator, gatunätet delvis justerat under 1800-talet. Bebyggelsen främst uppförd 1870-1910 efter en brand 1871. Det finns även äldre byggnader i västra delen, till exempel kv Klostret 32 som är uppfört på det medeltida klostrets källare. Därtill inslag av hyreshusbebyggelse från 1950-60-tal.

Värden och kännetecken

Området är viktigt för stadsbilden mot Mälaren och Tosterön. Befintligt gatunät representerar en äldre struktur. Stora tomter med uppvuxna träd hör till miljön. Fristående representativa huvudbyggnader som klättrar upp för slänten, villor, ofta med öppna eller glasade verandor mot vattnet och tillhörande uthus.

Typiskt för huvudbyggnaderna är putsade stenhus målade i ljusa kulörer på hög stensockel. Spröjsade tvåluftsfönster. Frontespis och sadeltak med rött taktegel eller falsat plåttak. Ett mindre uthus per tomt hör till karaktären.

Kommunens bedömning

2. Mycket högt värde

Riksintresse för kulturmiljövården

Ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]. Se Karaktärsområde A. Strängnäs.

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Främst glest bebyggt område. Sikt mot vattnet.

Markanvändning

Nuvarande.

Struktur

Stora tomter, gles bebyggelse med öppet gaturum. Tomter bör inte avstyckas.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Flera enskilda byggnader inom området har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken och bilagan *Arkitektoniska kännetecken för äldre byggnader i Strängnäs och Mariefred*.

Komplementbyggnad kan tillkomma för att stödja befintlig verksamhet men prövas restriktivt. Den ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan *Komplementbyggnader och inhägnader*. Ny användning kan vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

På tidigare bebyggda tomter som saknar huvudbyggnad får huvudbyggnad åter uppföras. Om ny huvudbyggnad tillkommer bör den vara i samma skala som omgivande huvudbyggnader och i sin gestaltning anpassad till denna. Höga krav ställs avseende arkitektur och utförande.

Planer/Skydd

II. Detaljplan med skyddsbestämmelse bör tas fram för de delar av området som saknar skydd.

Hela området är detaljplanelagt, utom kv. Kungsberget där stadsplan från 1941 gäller. Kv. Rådstugan har skydd i plan. I övrigt saknas skydd.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskingsförbud och varsamhetskrav.
- BBR
- Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen

Typisk friliggande villa mot strandpromenaden, kv Rådstugan 6

Kv Rådstugan 5

Kv Klostret 32

A 7. Del av kv Ladan och Åkern/öster om Nygatan

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Del av kvarteren Ladan och Åkern mot Nygatan. Ursprung i stadsplanen från 1871-75 och bebyggt decennierna runt sekelskiftet. Stora rektangulära tomter med fristående bostadsbebyggelse i 2-3 våningar, merparten placerade i gatulivet.

Värden och kännetecken

Stadens enda bevarade exempel på enhetlig arkitektur från tiden kring sekelskiftet 1900 i rutnätsstadsplanen från 1871-75. Planen med fristående byggnader på trädgårdstomter representerar ett nytt ideal och har ett samhällshistoriskt värde. Trädgårdar är synliga från gatan mellan de fristående husen.

Representativ bostadsbebyggelse med god utformning typisk för årtiondena runt 1900, främst 2½ våningar höga. Arkitekturen varierad och individuell för de olika byggnaderna. Området som helhet är välbevarat i sin tomstruktur och gestaltning med ljust putsade fasader i främst beige, gult och grått. Bevarade detaljer som fönsterindelning, fasadornament, utsirade snickerier och smidesbalkonger. Taktäckning i huvudsak falsad plåt.

Kommunens bedömning

2. Mycket högt värde

Riksintresse för kulturmiljövården

Ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]. Se Karaktärsområde A. Strängnäs.

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Spatiös, sammanhållen boendemiljö med arkitektur av god kvalitet som visar på staden Strängnäs utveckling vid 1800-talets slut. Förändringskänsligt som enda kvarvarande del av en tidigare mer utbredd bebyggelsekategori.

Markanvändning

Nuvarande, markanvändning, främst bostäder, bibehålls.

Struktur

Nuvarande, gles karaktär med fristående hus och trädgårdar, bibehålls.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Flera enskilda byggnader inom området har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken och bilagan *Arkitektoniska kännetecken för äldre byggnader i Strängnäs och Mariefred*.

Komplementbyggnad kan tillkomma för att stödja befintlig verksamhet men prövas restriktivt. Den ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan *Komplementbyggnader och inhägnader*. Ny användning kan vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

På tidigare bebyggda tomter som saknar huvudbyggnad får huvudbyggnad åter uppföras. Om ny huvudbyggnad tillkommer bör den vara i samma skala som omgivande huvudbyggnader och i sin gestaltning anpassad till denna. Höga krav ställs avseende arkitektur och utförande.

Planer/Skydd

III. Detaljplan med skyddsbestämmelser för hela området bör tas fram.

Detaljplaner finns för merparten av fastigheterna. Ladan 7 saknar plan efter stadsplan 1941. Hela området saknar skydd.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskingsförbud och varsamhetskrav.
- BBR
- Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen

Nygatan med kvarteret Ladan

Individuellt utformade friliggande bebyggelse, Kv Åkern 11

Kv Åkern 14

A 8. Södra stadskärnan

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Området omsluter två breda gator som sammanstrålar till en stjärnplats i sydväst. Stora tomter med centralt placerade, individuellt utformade villor från tidigt 1900-tal och framåt. Väl uppvuxna trädgårdar med fruktträd och buskar. Staket mot väg.

Värden och kännetecken

Gles, ofta från gatan indragen villabebyggelse i tidstypisk, individuellt utformad arkitektur från främst 1900-talets första hälft. Stadsplanen från 1871-75 ger grundstrukturen med kvartersgator och stjärnplats. Representativ villamiljö med breda gator, stora villor och etablerad grönska.

Kommunens bedömning

2. Mycket högt värde

Riksintresse för kulturmiljövården

Ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]. Se Karaktärsområde A. Strängnäs. Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Trivsamt förstadskaraktär. Uppvuxet, etablerat bostadsområde med villor i individuell gestaltning.

Markanvändning

Nuvarande, bostäder, behålls.

Struktur

Nuvarande, breda gator, tomtstorlek och gles villabebyggelse indragen från gatan, behålls.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Flera enskilda byggnader inom området har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens

karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken.

Komplementbyggnad kan tillkomma för att stödja befintlig verksamhet men prövas restriktivt. Den ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan *Komplementbyggnader och inhägnader*. Ny användning kan vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

På tidigare bebyggda tomter som saknar huvudbyggnad får huvudbyggnad åter uppföras. Om ny huvudbyggnad tillkommer bör den vara i samma skala som omgivande huvudbyggnader och i sin gestaltning anpassad till denna. Höga krav ställs avseende arkitektur och utförande.

Planer/Skydd

III. Detaljplan med skyddsbestämmelser för hela området bör tas fram.

Området är delvis detaljplanelagt. Skydd saknas. Större delen av kv Höjden saknar plan efter stadsplan 1941.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningförbud och varsamhetskrav.
- BBR
- Byggnadsminne enligt Kulturminneslagen Enskilt byggnadsminne är berört. Länsstyrelsen är tillståndsmyndighet. *Wickmans villa, Jägmästaren 4*

Friliggande villor på stora tomter, Kv Höjden 2, Botvidsgatan

Byggnadsminnet Wickmans villa, Kv Jägmästaren 4, vid Nygatan

A 9. Del av kv Åkern/södra delen av Trädgårdsgatan

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Flackt område vid en bred och rak asfalterad gata. Flerbostadshus i tegel och puts stadsmässigt placerade i gatuliv. Stora gårdar i kvarterets inre nås via överbyggda passager.

Värden och kännetecken

Tidstypisk flerbostadsbebyggelse från 1950-70-tal i trafikseparerad plan. Långa huskroppar med harmoniska proportioner och strama fasader i tegel och puts. Samstämd färgsättning, brunt, beige och rött med vita och svarta inslag. Balkonger i korrugerad plåt och smide. Till stadsstrukturen anpassat med placering i gatuliv. Stora kringbyggda, bilfria gårdar inne i kvarteret med planteringar, träd och lekplatser.

Fastigheter från 1950-talet har sadeltak och ljusst bruna putsfasader med vita detaljer. Hus från 1960-70-talet har främst platta tak utan taksprång, vissa med bred taksarg i plåt. Tegelfasader i brunt och rött och dovt färgsatta snickerier. Överbyggda passager öppnar kvarteret från gatan.

Kommunens bedömning

3. Högt värde

Riksintresse för kulturmiljövården

Ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]. Se Karaktärsområde A. Strängnäs. Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Välgestaltat bostadsområde från 1950-70-tal i stadskärnans utkant.

Markanvändning

Nuvarande, främst bostäder, behålls.

Struktur

Nuvarande, byggnader i 3-4 våningar i gatuliv med stora gårdar,

behålls.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Flera enskilda byggnader inom området har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken.

Komplementbyggnad såsom rum för sopåtervinning kan tillkomma för att stödja befintlig verksamhet men prövas restriktivt. Den ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan *Komplementbyggnader och inhägnader*. Ny användning kan vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

Planer/Skydd

IV. Annan typ av skydd behövs.

Detaljplaner utan skydd finns. Områdesbestämmelser alternativt detaljplan bör tas fram för att säkerställa områdets värden och kännetecken.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskingsförbud och varsamhetskrav.
- BBR

Kv Åkern 5 och 8

Överbyggd passage från gatan, kv Åkern 15

Gård med lekplats och träd, kv Åkern 2 och 16

A 10. Radhus kv Blå Bandet 11-22

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Radhus utmed Storgatans norra del uppförda under tidigt 1970-tal. Två våningar i mörkt tegel under platta tak.

Värden och kännetecken

Höga arkitekturhistoriska värden med enhetlig brutalistisk gestaltning. Goda proportioner. Strama fasader, raka linjer och ärlig materialhantering ger ett kraftfullt intryck.

Mörka tegelfasader, indragna entréer under balkonger med grova, mörkt laserade träfronter. Enluftsfnster med tunna vita bågar. Ursprungliga, tidigare mörkt laserade kraftiga trädörrar, idag delvis i varierade kulörer. Entrétrappor i prefabricerade betongelement och enkla träräcken. Små förgårdar framför husen bakom häckar. På gårdssidan ligger förråd med brunlaserad panel.

Kommunens bedömning

2. Mycket högt värde

Riksintresse för kulturmiljövården

Ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]. Se Karaktärsområde A. Strängnäs. Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Välgestaltat radhusområde, värdefullt i stadsbilden mot Västervikstorget.

Markanvändning

Nuvarande, bostäder, behålls.

Struktur

Nuvarande, enhetlig radhuslänga med planterade förgårdar samt öppna trappor och balkonger, behålls.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Ingen ny bebyggelse kan tillkomma.

Ny användning kan vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

Byggnader inom området har en mycket enhetlig karaktär. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens och områdets enhetliga karaktär och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken

Planer/Skydd

IV. Annan typ av skydd behövs.

Detaljplan finns. Skydd saknas. Områdesbestämmelser alternativt detaljplan bör tas fram för att säkerställa områdets värden och kännetecken.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningförbud och varsamhetskrav.
- BBR

Kv Blå Bandet mot Storgatan

Kv Blå bandet mot Storgatan

A 11. Storgärdet

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Villaområde planlagt 1903-10. Terränganpassad plan med stora tomter och friliggande villor. Seminariebyggnad från 1905.

Värden och kännetecken

Representerar stadens expansion, tillkomsten av regementet och ett ökat välstånd, borgerskapets önskan att leva representativt enligt tidens villaideal. Uppvuxen trädgård, avgränsade med häckar, smidesgrindar med stenstolpar.

Individuellt utformade en- och flerfamiljsvillor ofta i två plan, indragna från gatan. Välbevarad, tidstypisk och varierad villaarkitektur, uppförd i skiftande material. Husen är klädda med träpanel eller putsade och är försedda med tidstypiska detaljer som småspröjsade fönster, lövsågerier, dekor och inläggningar av kakel. Balkonger, burspråk och verandor. Ibland med tillhörande komplementbyggnad/uthus som enligt områdets bebyggelsemönster bör ligga väl indragna i inre delen av tomten.

Planutformning med byggnaderna längs gatan och små platsbildningar insprängda i bebyggelsen enligt den tidens stadsplaneideal.

Kommunens bedömning

1. Högsta värde

Riksintresse för kulturmiljövården

Ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]. Se Karaktärsområde A. Strängnäs. Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Väletablerat bostadsområde, attraktiva villor i grönskande miljö.

Markanvändning

Nuvarande, bostäder.

Struktur

Terränganpassad plan, vägnät och stora tomter behålls. Huvudsakligen friliggande villor indragna på tomten. Undvika plank utan behålla viss genomsiktighet i kvarteret.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Flera enskilda byggnader inom området har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken.

Komplementbyggnad kan tillkomma för att stödja befintlig verksamhet men prövas restriktivt. Den ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan *Komplementbyggnader och inhägnader*. Ny användning kan vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

På tidigare bebyggda tomter som saknar huvudbyggnad får huvudbyggnad åter uppföras. Om ny huvudbyggnad tillkommer bör den vara i samma skala som omgivande huvudbyggnader och i sin gestaltning anpassad till denna. Höga krav ställs avseende arkitektur och utförande.

Planer/Skydd

- I. Detaljplan/skydd finns.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskingsförbud och varsamhetskrav.
- BBR
- Byggnadsminne enligt Kulturminneslagen Enskilt ägt byggnadsminne är berört. Länsstyrelsen är tillståndsmyndighet. *Villa Ullvi, Generalen 8, Villa Parma, Majoren 3*

Villa tidigt 1900-tal, Storgärdet

Villa tidigt 1900-tal, Storgärdet

Typiska 1920-talsvillor med brutet tak.

Nyare tegelvillor, Storgärdet

A 12. Regementsområdet

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Södermanlands regementes kasernområde stod klart 1921. Kaserner i två plan uppförda enligt tyskt dubbelkompanisystem. Väster om kasernområdet tillhörande bebyggelse av ekonomikaraktär, stallar och garage. Utanför entrén ligger en rad personalbostäder uppförda för underofficerer med familjer. Regementet lades ner 2006 och området omvandlas idag till campusområde.

Värden och kännetecken

Militärhistoriska värden genom anläggningens nydanande struktur. Symmetrisk och rationell planlösning. Öppen kaserngård, rätvinkliga axlar och siktlinjer. Välbevarad bebyggelsen uppförd i enhetlig och tidstypisk arkitektur med putsade väggar och socklar och utsmyckande detaljer av rött tegel, valmade sadeltak täckta med rött tegel, detaljer av röd plåt och spröjsade fönster.

Personalbostäderna vid entrén till området är enhetligt uppförda och välbevarade med putsade fasader, tegeltäckta sadeltak och robusta förstukvistar i nationalromantiks stil.

De äldsta ekonomibyggnaderna väster om kasernbyggnaderna, stallar och vagnslider, tegelfasader, rödfärgad panel och tegeltäckta valmade tak. Lägre skala och enklare karaktär.

Kommunens bedömning

1. Högsta värde

Riksintresse för kulturmiljövården

Ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]. Se Karaktärsområde A. *Strängnäs*. Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling.

Resurs

Stora byggnadsvolymer, enhetlig arkitektur.

Markanvändning

Offentliga ändamål, skola, verksamheter.

Struktur

Gles struktur med öppen kaserngård, symmetri mellan monumentala friliggande byggnader.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Området som omfattar kaserngården och underofficersbostäderna kan inte ytterligare bebyggas. Inom övriga delar ska ny bebyggelse följa områdets struktur samt byggnadernas skala, utseende och material.

Flera enskilda byggnader inom området har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet *Värden och kännetecken*.

Planer/Skydd

Planläggning pågår.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningförbud och varsamhetskrav.
- BBR
- Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen

Regementets gård

Regementsområdet

Underofficersbostäder vid infarten till Regementsområdet

A 13. Tallåsen och Sörgärdet

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Smala kvartersgator i oregelbundet gatunät. Lätt kuperat område med varierad villabebyggelse från främst 1930- och 40-tal. Delvis stora tomter och mycket grönska. Gränisar i öster till innerstaden.

Värden och kännetecken

Området är i huvudsak detaljplanelagt på 1930-talet. Terränganpassat gatunät med smala gator och platsbildningar i form av Dalsängsplan och Gullringsplan.

En stor del av bebyggelsen utgörs av trävillor från 1930- och 40-tal med brutna tak, glasade förstukvistar, verandor och spröjsade fönster. Stora tomter med trädgård främst bakom husen. Frukträd och större löv- och barrträd. Husen är indragna från tomtgräns med långsida mot gata. Låga staket eller häckar mot gata.

En kilformad plan från 1966 i områdets inre hyser till stor del enplansvillor från 1940- eller 50-tal på mindre, höjda tomter och enplanshus med gavel mot gata. Träpanel i ljusa pastellfärger eller tegel och flacka sadeltak. Mot gata med konstfullt och va-

rierat utformade låga smidesstaket på låga stenmurar. I området även villor från 1970-talet med sadeltak och fasader i mexitegel.

Kommunens bedömning

2. Mycket högt värde

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Attraktivt villaområde med generösa tomter och välhållen bebyggelse.

Markanvändning

Nuvarande markanvändning, bostäder, behålls.

Struktur

Nuvarande, gles karaktär med fristående hus från 1930-40-talen på stora tomter. Avstyckningar av 1930-40 talens större villatomter bör undvikas.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass B

Komplementbyggnad får tillkomma samt enstaka ny bebyggelse i anslutning till befintlig. De ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan *Komplementbyggnader och inhägnader*.

Ny bebyggelse skall följa områdets struktur samt byggnadernas skala, utseende och material.

Vissa enskilda byggnader har ett högt kulturhistoriskt värde. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt är förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken. Rivning av dessa bör ej ske. Se också bilagan *Yngre villa bebyggelse - Riktlinjer för bevarande*.

Planer/Skydd

- IV. Annan typ av skydd behövs.

Detaljplaner finns för hela området, merparten från 1930-talet. Skydd saknas. Områdesbestämmelser alternativt detaljplan bör tas fram för att säkerställa områdets värden och kännetecken.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningsförbud och varsamhetskrav.
- BBR

Dalsängsgatan, Tallåsen

1920-talsvilla, Tallåsen

Kv Rönnen, Tallåsen

A 14. Ulvhäll

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Variert bostadsområde med flerbostadshus, fristående villor, kedjehus och radhus. Vårdcentral och centrumanläggning i väster. Småindustri i söder. Flack terräng och raka gator. Huvudgata genom området. Planlagt främst under 50- och 60-talet.

Värden och kännetecken

Vid huvudgatan i västra delen finns ett centrumområde med flerbostadshus, närbutiker och vårdcentral, detaljplanelagt och uppfört under främst 1960-talets senare del. Friliggande trevåningshus i kvarteren Ripan och Järven, grupperade runt stora delvis trädbevuxna gårdar med lekplatser, bänkar och bord. Två hustyper förenade av fasader i ljus puts och rött tegel, platta tak utan taksprång och blåa balkongfronter i plåt. Ena hustypen har fasader med puts och tegel i horisontella band, den andra har böjda huskroppar med lätt vinkelställda, förskjutna fasader i omväxlande puts och tegel.

I kvarteren Nötskrikan och Morkullan finns enhetligt gestaltade kedjehus med spritputs i samstämd färgsättning i beige, brunt och grönt. Husen har 1 ½ plan under stora tegelklädda sadeltak med kort takfot. Gavel mot gata med små strama trädgårdar framför. Garage med liggande panel på förvandring och skärmtak mellan husen. Plan terräng och räta gator. Avsaknad av omfattningar ger en sällsynt framtoning med fönster som hål i fasaden. Putsen rundar husknutarna och ger ett allmänt mjukt intryck. Kvarteren är planlagda 1961 och bebyggda strax därefter.

I östra delen, kv Höken, Orren och Tjädern. Friliggande 3-vånings flerbostadshus putsade eller slammade i ljusa kulörer, tegelklädda tak, tvåluftsfönster. Stora bevuxna gårdar.

Kommunens bedömning

3. Högt värde

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Miljö med olika områdes- och hustyper vad gäller volymer, täthet och gestaltning.

Markanvändning

Nuvarande, bostäder, centrum skola, behålls.

Struktur

Nuvarande, avgränsade bostadsområden av olika karaktär behålls.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Flerbostadsområden och kv Nötskrikan och Morkullan

Klass A

Flera enskilda byggnader inom området har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens och områdets karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken och bilagan Yngre villabebyggelse.

Komplementbyggnad kan tillkomma för att stödja befintlig verksamhet men prövas restriktivt. Den ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan Komplementbyggnader. Ny användning kan vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

Övriga delar

Klass B

Komplementbyggnad får tillkomma samt enstaka ny bebyggelse i anslutning till befintlig. Komplementbyggnad ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan *Komplementbyggnader och inhägnader*. Ny bebyggelse skall följa områdets struktur samt byggnadernas skala, utseende och material.

Vissa enskilda byggnader har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt är förenligt med byggnadens och områdets karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet *Värden och kännetecken* och bilagan *Yngre villabebyggelse - Riktlinjer för bevarande*.

Planer/Skydd

III. Annan typ av skydd behövs.

Området är detaljplanelagt. Skydd saknas.

Områdesbestämmelser alternativt detaljplan bör tas fram för att säkerställa områdets värden och kännetecken.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningförbud och varsamhetskrav.
- BBR
- Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen

Kedjehus i kv Nötskrikan och Morkullan

Kv Järpen

Kv Ripan

Kv Tjädern

A.15 Ulvhälls herrgård

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Herrgårdsmiljö i Ulvhälls östra utkant invid Mälarens strand. Godset vid Mälaren har anor från vikingatiden. Herrgårdens ursprung är de två byarna Finninge och Larslunda som riksamiral Karl Karlsson Gyllenhjelm lade under sig på 1600-talet. Godset har sedan dess haft många celebra ägare och användningsområden som säteri och under 1900-talets första hälft lantbruksskola. Idag ligger här hotell- och konferensverksamhet.

Utsikten mot herrgården är delvis skymd av ett i norr gränsande radhusområde och på södra sidan utmed uppfarten till herrgården ligger ett område med odlingslotter och tennisbanor.

Värden och kännetecken

Herrgården ligger på en höjd och utgörs av en huvudbyggnad från 1790-talet med symmetriskt uppbyggda vitputsade fasader, frontespis och valmat tak. En allékantad väg leder fram till en rund platsbildning framför huvudbyggnaden. Anläggningen är glest planlagd med grönytor och grusplaner..

Strax sydväst om herrgården ligger två flyglar och en länga i 1 ½ plan med gul träpanel och sadeltak i samma vinkel som herrgården. Längst i söder ligger en vitputsad länga i två plan under sadeltak samt vid infarten en panelklädd rödfärgad ekonomibyggnad..

Skogspartier finns på ömse sidor herrgården mot Mälaren, vava den södra delen tidigare har utgjort herrgårdens parkanläggning. Ekonomibyggnader, bland annat ett magasin i tegel, väster om järnvägen har tidigare tillhört herrgården.

Kommunens bedömning

1. Högsta värde

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Kulturhistoriskt intressant herrgårdsmiljö med lång och rik historia, flera bevarade arbetarbostäder och ekonomibyggnader och bibehållen bebyggelsestruktur. Fragment av parkanläggning, vägstrukturer, gräsrunnel framför huvudbyggnad och allé.

Markanvändning

Användning anpassas till herrgårdsmiljöns kulturhistoriska kvalitéer. Befintlig markanvändning i anslutning till herrgårdsmiljön återanpassas till dessa kulturhistoriska kvalitéer.

Struktur

Befintliga byggnader och gårdsmiljö behålls. Förtätning kan tillåtas söder om allén.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Flera enskilda byggnader inom området har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med den specifika byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken.

Vid framtida planläggning bör en ordnad karaktär som överensstämmer med slottsmiljön eftersträvas i områdena på båda sidor om allén. Sambandet mellan tegelmagasinet och slottsmiljön bör även fortsättningsvis gå att utläsas. Komplementbyggnader kan tillkomma i området söder om allén för att stödja befintlig verksamhet men prövas restriktivt. Den ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan Komplementbyggnader. Ny användning kan vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

Planer/Skydd

III. Detaljplan med skyddsbestämmelser för hela området bör tas fram.

Herrgården saknar detaljplan och skydd.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskingsförbud och varsam-

hetskrav.

- BBR
- Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen

Ulvhäll, herrgårdens huvudbyggnad

Gula och vita längan söder om herrgårdsbyggnaden

A 16. Östra och Västra Stadsskogen

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Bostadsområde planlagt på 1960- och 70-talet. Både individuellt gestaltade hus och enhetligt utformade husgrupper. Friliggande villor, radhus och flerbostadshus. Grönområden med mindre skogspartier.

Värden och kännetecken

Representerar Strängnäs expansion i sydväst. Årsring med bebyggelse från främst 1960- och 70-talet. Områdesvis varierad och välbevarad arkitektur. I norra delen friliggande villor i terränganpassat gatunät. I södra och västra delen trafikseparerade sammanhållna områden med friliggande flerbostadshus på öppna gårdar. Fasader i tegel och 2-3 våningar. Successivt utbyggt med mångfald i hustyper och gestaltning. Skogsnära.

Kvarteret Göktytan Planlagt 1965. Enhetligt gestaltad bebyggelse med stiltypiska 1960-talshus. Mindre variationer inom husgruppen förekommer. Friliggande, kubiska villor placerade nära väg med trädgård i tomtens inre del. Suterrängbyggda med garage i putsad bottenvåning mot gata. Röda tegelfasader. Flacka tak med bred taksarg i liggande brunmålade träpanel. Väl upp-
vuxna, lätt kuperade tomter med barr- och lövträd, buskar och stora planteringar.

Kommunens bedömning

3. Högt värde

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Sammanhållet område i tilltalande skala. Stiltypiska och välbevarade bostadshus i skogsnära läge.

Markanvändning

Nuvarande, bostäder, bibehålls.

Struktur

Nuvarande, varierad bostadsbebyggelse med områdesvis sammanhållen gestaltning respektive villor i individuell utformning, bibehålls.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Flerbostadsbebyggelse

Klass B

Bebyggelseområden med kulturhistoriska värden. Rivningar inom dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken.

Gemensamma, områdesvisa komplementbyggnader och enstaka ny bebyggelse kan tillkomma inom flerbostadsområdena. De ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad.

Kv Göktytan

Klass A

Bebyggelseområde med högt kulturhistoriskt värde. Rivningar inom detta bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken och bilagan *Yngre villa bebyggelse - Riktlinjer för bevarande*.

Inga fler byggnader kan tillkomma i kvarteret.

Planer/Skydd

IV. Annan typ av skydd behövs.

Området är detaljplanelagt. Skydd saknas.

Områdesbestämmelser alternativt detaljplan bör tas fram för att säkerställa områdets värden och kännetecken.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskingsförbud och varsamhetskrav.
- BBR

Kv Göktytan

Kv Göktytan

Kvarteret Storcken

A 17. Finninge

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Bostadsområde planlagt på 1970-80-talet. Består av flera mindre, väl sammanhållna områden. Friliggande villor, kedjehus och radhus dominerar. Ett mindre område med flerbostadshus. Skola i områdets mitt och stora grönområden runt området.

Värden och kännetecken

Årsringar i Strängnäs expansion i sydväst. Stiltrogen och områdesvis varierad arkitektur. Tidstypiskt genom sina stora enhetligt gestaltade husgrupper.

Kvarteret Lokatten: Intimt område med enhetligt gestaltad bebyggelse med tydlig massverkan. Kedjehus i 1 ½ plan med röd träpanel och inslag av tegel, vita fönstersnickerier och pulpettak utan taksprång. Mindre skogsbevuxna stråk genom kvarteret. Samlings- och lekplatser. Detaljplan från 1973.

Kvarteret Hermelinen: Tätt placerade villor och tidstypiska kedjehus i 1 ½ plan. Branta sadeltak och balkong indragen under gavelns takfall. Fasader i rött tegel och stående brunmålad träpanel i gavelspetsarna. Tidstypiskt bruna fönstersnickerier. Detaljplan från 1973, bebyggt under 1970-talets andra hälft.

Kv Mården: Exempel på ett bilfritt och mindre rätlinjigt område där 1 ½-plansvillor förlagts utmed en slingrande gångväg. Garage- och parkeringsplatser ligger separat vid entrén till området. Fortfarande mycket sammanhållet intryck tack vare gul färgsättningen, takmaterialen och bevarade detaljer som takkupor. Planlagt och bebyggt 1974.

Kvarteret Kaninen, Fältharen, Ekorren m.fl: Villor och kedjehus i 1 ½ plan med gavel mot gata. Branta tak och spröjsade fönster. Variation genom tegelfasader i gult, rött och brunt. Vita snickerier i fönster, dörrar och balkonger. Väl uppvuxna små förgårdar framför husen med vintergröna trädgårdsväxter. Detaljplan från 1975 och delvis 1983.

Kommunens bedömning

3. Högt värde

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Sammanhållna mindre områden skapar en tilltalande skala. Väletablerat bostadsområde.

Markanvändning

Nuvarande, bostäder samt skola, behålls.

Struktur

Tydliga områden med likartad vägstruktur, tomtstorlek och placering av byggnader på tomten behålls.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Enhetliga bebyggelseområden med kulturhistoriska värden. Rivningar bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens och de olika områdenas karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken och bilagan *Yngre villabebyggelse - Riktlinjer för bevarande*.

Gemensamma, områdesvisa komplementbyggnader kan tillkomma för att stödja befintlig verksamhet. De ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan *Komplementbyggnader och inhägnader*.

Planer/Skydd

IV. Annan typ av skydd behövs.

Området är detaljplanelagt. Skydd saknas i hela området. Områdesbestämmelser alternativt detaljplan bör tas fram för att säkerställa området Värden och kännetecken.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningförbud och varsamhetskrav.
- BBR

Kv Lokatten

Kv Hermelinen

Kv Kaninen, Fältharen, Ekorren m.fl.

Kv Mården

B 18. Kulturhistoriskt stråk

Strandpromenaden

Kulturhistoriska stråkets förutsättningar

Beskrivning

Bilväg samt promenadstråk som sträcker sig från Västervikstorget, runt Kvarnbacken och Norra Strandvägen vidare öster- och söderut till Nabbkullen. Norra och Östra Strandvägen tillkom genom 1875 års tomtkarta, dessförinnan gick tomterna ända ner till vattnet, där vattenfronten fylldes med enkla skjul, nyttobyggnader och bryggor.

Nedanför domkyrkan i Storgatans förlängning ligger en platsbildning, Järntorget, och ångbåtsbryggan. Platsen för Järntorget finns markerad på de äldsta skissartade stadsplanerna från 1650-talet. I anslutning till bryggan ligger två låga byggnader uppförda som förrådsbyggnader kring 1900, idag café.

Värden och kännetecken

Strandpromenaden sammanbinder staden och Mälaren. Den är betecknande för 1875 års tomtkarta och ett nytt stadsplaneideal där representativa ytor och allmänna promenadstråk anlades. Här går en smal bilgata och närmast stranden en smal asfalterad gångbana. Ovanför denna en vall med trädrader och låga planteringar. Längs strandpromenaden finns offentlig konst, enstaka bryggor, bänkar och lekredskap. Järntorget och platsen för ångbåtsbryggan utgör en historiskt viktig knutpunkt för staden.

Kommunens bedömning

1. Mycket högt värde

Riksintresse för kulturmiljövården

Ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]. Se Karaktärsområde A. *Strängnäs*.

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Tilltalande och tillgänglig strandremsa med plats för motion, lek och vila. Värdefullt promenadstråk med viss grönska.

Markanvändning

Nuvarande, smal bilväg samt promenadväg, bryggor, behålls.

Struktur

Nuvarande tillgängliga, gröna stråk med promenad- och bilväg bibehålls.

Övergripande riktlinjer

Strandpromenaden hålls öppen för alla och får ej privatiseras eller göras mindre tillgänglig. Enstaka bebyggelse som främjar ett ökat allmänt nyttjande kan tillåtas om öppenheten mot vattnet endast påverkas marginellt.

Planer/Skydd

IV: Annan typ av skydd behövs.

Detaljplaner finns delvis. Strandremsan saknar skydd.

Områdesbestämmelser alternativt detaljplan bör tas fram för att säkerställa området värden och kännetecken.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningförbud och varsamhetskrav.

Strandpromenaden vid Kvarnbackens udde

Strandpromenaden med Kvarnbacken till höger

Promenadbrygga och småbåtsbrygga

Småbåtsbrygga och strandkant

Östra Strandvägen, de bruna längorna ligger på Ångbåtsbryggan

B 19. Ugglans park

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Park belägen i stadskärnan inom område Strängnäs A 4. Anlagd efter branden 1871.

Värden och kännetecken

Triangelformad park på Hospitalsgatans nordvästra sida. Flack och öppen med gräsytor, ambitiösa planteringar, träd, promenadstråk och en permanent utomhusscen. Keramikens hus ligger i parken. Utgör en viktig grön oas i stadskärnans mitt.

Kommunens bedömning

1. Högsta värde

Riksintresse för kulturmiljövården

Ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]. Se Karaktärsområde A. Strängnäs.

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Ugglans park utgör en grön samlingsplats mitt i stadskärnan.

Markanvändning

Nuvarande, park och samlingsplats, behålls.

Struktur

Nuvarande öppna, planterade parkkaraktär behålls.

Övergripande riktlinjer

Parken hålls öppen och tillgänglig för alla. Viss ny bebyggelse som främjar den nuvarande användningen som offentligt grönt rum i staden kan tillåtas. Keramikens hus bör innehålla en verksamhet som gör att allmänhetens tillträde till huset garanteras.

Planer/Skydd

II. Detaljplan med skyddsbestämmelser bör tas fram för de delar av området som saknar skydd.

Keramikens hus är skyddat i detaljplan. Parkens öppenhet bör säkras.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningförbud och varsamhetskrav.
- BBR

Stora lövträd inramar Ugglans park

Ugglans park, i fonden Keramikens hus

B 20. Västerviken

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Öppen strandkant med park- och torgmiljö, småbåtshamn, parkeringsytor och promenadbryggor. På kartskiss från 1600-talet finns här en platsbildning. I stadsplanen från 1870-talet är hela inre hamnviken markerad som torgyta.

Värden och kännetecken

Historisk platsbildning och hamn, historiskt kommunikationsnav. Det öppna området runt Västerviken är av stort stadsbildmässigt och miljömässigt värde som stadens inre port mot Mälaren. Parkmiljöer med gräsytor, träd och buskar. Promenadbryggor, gatubelysning och parkbänkar.

Kommunens bedömning

2. Mycket högt värde

Riksintresse för kulturmiljövården

Ingår delvis i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Strängnäs [K:D 18]. Se Karaktärsområde A. *Strängnäs*.

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Öppen fri platsbildning i stadsnära läge, med stor betydelse för rekreation, friluftsliv och socialt liv.

Markanvändning

Nuvarande, småbåtshamn, promenadstråk och samlingsplatser, behålls.

Struktur

Nuvarande öppenhet och tillgänglighet med parkmiljöer behålls.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Byggnad kan tillkomma för att stödja befintlig användning men prövas restriktivt. Höjd, placering och material anpassas efter tomt/fastighet. Ny användning kan vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

Planer/Skydd

III. Detaljplan med skyddsbestämmelse bör tas fram för hela området.

I gällande detaljplan saknar strandområdet skydd.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL

Promenadbryggor, till höger skymtar del av småbåtshamn

Små bodar i östra delen av viken

C. Karaktärsområde

Tosterön

Karaktärsområdets förutsättningar

Beskrivning

Tosterön ligger på den norra sidan Strängnäsfiorden som utgjorde ett viktigt kommunikationsstråk redan under förhistorisk tid, vilket farledsborgen på Tosterösidan vittnar om. Innan Strängnäs hospital, senare Sundby sjukhus, anlades i området låg där tre byar med Sundby i öster, Bresshammar och Stenby i väster. Sundby var tidigare Strängnäs stifts biskopboställe.

I början av 1900-talet beslutades att inrätta en vårdanstalt för sinnessjuka på biskopboställets mark på Tosterön. Institutionsområdet anlades strax öster om biskopboställets historiska bytomt samt på delar av dess åkermark. I anläggningen ingick förutom de tio paviljongerna och tjänstebostäder även trädgårdsodlingar, åkermark samt en rad ekonomibyggnader för jordbruksdriften.

På Bresshammars mark växte ett nytt bostadsområde successivt fram för anställda på sjukhuset. I mitten av 1980-talet inleddes en successiv avveckling av sjukhusverksamheten på sjukhuset. Idag har de stora institutionsbyggnaderna till stor del byggts om till bostäder.

Värden och kännetecken

Sammanhållen institutionsmiljö med paviljongsystem från 1910-tal och tillhörande anläggningar i form av personalbostäder såväl i anslutning till institutionsanläggningen som på Abborrberget från olika tider fram till 1970-tal. I anläggningens omgivning finns jordbruksmark, trädgårdsodling och ekonomibyggnader som vittnar om sjukhusets självhushållning. Ursprunglig bebyggelse med tillhörande strukturer finns kvar och representerar institutionens olika funktioner.

Riksintresseområde för kulturmiljövården Sundby sjukhusområdet [K:D 19]

Motivering:

Sjukhusanläggning projekterad 1912 efter s.k. paviljongsystemet speglar såväl det tidiga 1900-talets arkitekturideal med bl.a. samspelet natur-park-byggnader om en ny och revolutionerande syn på mentalvården.

Uttryck för riksintresset:

Den f.d. vårdanstalten med sina tio paviljonger symmetriskt placerade kring en parkliknande gård samt tjänstebostäder, kapell, ekonomibyggnader och vattentorn.

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Ett bostadsområde som representerar villabebyggelsens arkitekturhistoriska utveckling under 1900-talet. Stora byggnadsvolymer, enhetlig arkitektur i parkmiljö och skogsbackar. Attraktivt bostadsområde. Vacker utsikt och sjönära. Närheten till Strängnäs.

Markanvändning

Nuvarande, bostäder, verksamheter, skolor, kontor.

Struktur

Nuvarande med bostadsområde med villabebyggelse och obebbyggda jordbruksmarker, stora parkliknande gårdar, trafik delvis separerad, parkmiljöer och skogsbackar.

Övergripande riktlinjer

Bibehålla karaktären och samspelet mellan natur – park – byggnader i enlighet med institutionsmiljöns intentioner. Bevara de byggnader som förknippas med institutionens tidigare självhushållning i form av vattenförsörjning, jordbruk och trädgårdsodling.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningförbud och varsamhetskrav.
- BBR
- Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen

Äldre ekonomibyggnader och vattentorn, Sundby sjukhus

Äldre ekonomibyggnader, Sundby sjukhus

C 21. Sundby sjukhusområde

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Strängnäs hospital, senare Sundby sjukhusområde, sinnessjukhus från 1912-22, avvecklat sedan 1988. Kärnan utgörs av 10 paviljonger symmetriskt uppförda kring parkliknande gård. I utkanterna av området tjänstebostäder av olika rang och utförande och kyrka. Rödfärgade ladugårdsbyggnader då sjukhuset eftersträvade självhushåll och jordbruksarbetet ansågs vara en lämplig syssla för patienterna. Kompletterande bebyggelse för bland annat terapi har under 1960- och 70-talen har uppförts i tidstypisk stil.

Efter nedläggningen har på före detta odlingsmarken öster om sjukhusområdet ett område med flerbostadsbebyggelse uppförts, slammade tvåvåningsbyggnader med vita snickerier. Vid vattnet har arkitektoniskt och färgmässigt anpassad villabebyggelse uppförts.

Värden och kännetecken

Sjukhusbebyggelsens struktur och placering kring parkliknande gård, paviljongsystemet, kyrka, pannrumsbyggnad i samma enhetliga strama stil med kvaderhuggen stensockel, slammade tegelväggar i ljus färgsättning beige, gul, svagt rosa och valmade sadeltak täckta med rött tegel, spröjsade fönster.

Läkarvillor vid Mälaren främst slammade tegelhus med tidstypiska nationalromantiska detaljer.

Enklare tjänstebostäder uppförda som tidstypiska nationalromantiska villor av trä eller puts, röda tegeltak och vita snickerier och fina detaljer. Tidigare hade trävillorna mer varierad färgsättning.

Kommunens bedömning

1. Högsta värde

Riksintresse för kulturmiljövården

Ingår i ett område av riksintresse för kulturmiljövården Sundby sjukhusområdet [K:D 19]. Se Karaktärsområde B. Tosterö. Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Stora byggnadsvolymer, enhetlig arkitektur i parkmiljö och skogsbackar. Attraktivt bostadsområde.

Markanvändning

Nuvarande, bostäder, verksamheter, skolor, kontor.

Struktur

Nuvarande med stora obebyggda parkliknande gårdar, trafik delvis separerad, parkmiljöer och skogsbackar.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass A

Inom riksintresseområdets kärnområde har byggnaderna ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som är arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken.

Komplementbyggnad kan tillkomma för att stödja befintlig verksamhet men prövas restriktivt. Den ska till volym, placering, utformning och material anpassas och underordnas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad. Ny användning kan vara möjlig om kulturvärdena inte påverkas negativt men prövas restriktivt och skall vara av vikt för att området skall kunna nyttjas.

Klass C

Utanför kärnområdet får komplementbyggnad och ny bebyggelse tillkomma i anslutning till befintlig och skall följa områdets struktur samt byggnadernas skala, utseende och material.

Planer/Skydd

1. Detaljplan/skydd finns men området håller på att detaljpaneläggas på nytt.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskingsförbud och varsamhetskrav.
- BBR
- Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen

Sundby sjukhusområde, Tosterön

Villa, Sundby

Tjänstebostäder, Sundby

Strängnäs hospital, senare Sundby sjukhusområde

C 22. Abborrberget

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Villaområde ursprungligen uppfört för personal på Sundby sjukhus, utbyggnaden påbörjades under 1930-talet. Området har efter hand vuxit och är i dag färdigbyggt.

Värden och kännetecken

Området har en historisk koppling till Sundby sjukhusområde. Individuellt utformade villor uppförda från 1930-tal och framåt. Utmed vattnet ligger en rad enplans tegelvillor från

1950-60-talet som skapar en egen karaktär. De äldsta tomterna är större än senare, endast ett fåtal delningar av tomter har förekommit. De äldsta villorna ligger ofta väl indragna från gatan, yngre närmare gatan. Oregelbundet gatunät och mycket uppvuxen grönska.

Kommunens bedömning

3. Högt värde

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Attraktivt bostadsområde. Närheten till Mälaren och till Strängnäs.

Markanvändning

Nuvarande, bostäder.

Struktur

Nuvarande gatunät, stora tomter i de äldsta delarna och något mindre i de yngre, placering av byggnad på tomt, behålls.

Ny- och ombyggnad samt underhåll

Klass B

Komplementbyggnad får tillkomma samt enstaka ny bebyggelse i anslutning till befintlig. Komplementbyggnad ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan *Komplementbyggnader och inhägnader*. Ny bebyggelse skall följa området struktur samt byggnadernas skala, utseende och material.

Vissa befintliga enskilda byggnader har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt är förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken och bilagan *Yngre villabebyggelse - Riktlinjer för bevarande*.

Planer/Skydd

- IV. Annan typ av skydd behövs.

Detaljplaner finns delvis. Strandremsan saknar skydd.

Områdesbestämmelser alternativt detaljplan bör tas fram för att säkerställa områdets kulturhistoriska värden.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningförbud och varsamhetskrav.
- BBR

Abborrberget Tosterön

Tidstypisk villa från 1930-talet, kv Astern 6

Utmed vattnet ligger flera individuellt utformade tegelvillor, kv Pionen 12.

D. Karaktärsområde Härad

Karaktärsområdets förutsättningar

Beskrivning

Härads kyrkby ligger på en plats där tre åsar möts, i anslutning till Mälaren. Byarna i anslutning till kyrkbyn är belägna på moränhöjderna längs dalgångar med ett vattensystem av åar i dalbotten, såsom Eksågsån, Hagbyån och Ekaån. Området har varit bebott sedan bronsålder, vilket avspeglas i den rikedom av lämningar från förhistorisk tid.

Längs med dalgångarnas sidor utbreder sig åkermarken till-

hörande byarna längs med höjdryggarna.

Kyrkbyn har varit en central plats i bygden såsom sockencentrum med den medeltida kyrkbyggnaden, klockaregård, skola, allékantad allfarväg mellan Strängnäs och Eskilstuna genom byn. I byn har det tidigare även funnits en barnmorskebostad, ett soldattorp, fattighus, ytterligare ett skolhus samt några backstugor, vilka man idag kan se resterna av. Kyrkbyn har under modern tid kompletterats med en ny skola, förskola och en idrottsanläggning.

På kuperad mark utmed och främst norr om Eskilstunavägen ligger villaområde successivt utbyggt under 1900-talet. Planerna är tillkomna 1956- 1980-tal men främst utmed vägen ligger ett band med äldre villor på stora tomter.

Värden och kännetecken

Kyrkbyn med dess administrativa och religiösa centrala funktioner. Även den vidare utvecklingen av området med moderna inslag följer traditionen av en central samlingsplats.

Villaområde på kuperad mark med terränganpassat vägnät, ligger utmed främst norra sidan av gamla E20. Blandad villabebyggelse från 1900-talets olika skeden, däribland flera 1920-talsvillor. Tidstypisk individuell gestaltning i olika material och stora tomter i äldre delar som främst ligger nära gamla E20, mindre tomter och mer enhetligt i de yngre delarna. Naturlig, skogspräglad grönska.

Karaktärsområdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Kyrkby med bevarade centrala funktioner som utvecklats allt efter tidens behov. Successivt utbyggt villaområde i lantlig miljö kring gammalt sockencentrum.

Markanvändning

Nuvarande, bostäder, socken- och servicefunktionen bibehålls.

Struktur

Kyrkby (se kapitel *Landsbygd*). Nuvarande, villor på större tomter, bibehålls.

Övergripande riktlinjer

Bevara bebyggelsen så att byns historiska funktioner som religiös plats och servicepunkt för bygden är tydligt läsbara. Befintliga byggnader bör exteriört underhållas med utgångspunkt från avsnittet Värden och kännetecken, så att deras yttre arkitektoniska form och särart bevaras och med material och metoder som är anpassade efter den enskilda byggnaden. Vid ommålning ska ursprunglig eller tidstypisk färgsättning väljas. Se också bilagorna *Komplementbyggnader och inhägnader* och *Yngre villabebyggelse - Riktlinjer för bevarande*.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningförbud och varsamhetskrav.
- BBR
- Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen

Häradskyrka

Gammal inägomark, nordväst om kyrkbyn

Villabebyggelse norr om Eskilstunavägen

D 23. Härads kyrkby

Områdets förutsättningar

Beskrivning

Ursprunglig kyrkby med inägomark utmed gammal landsväg mellan E20 och Överåsvägen.

Smal allékantad landsväg. Söder om denna ligger en medeltida kyrka och klockargård samt servicefunktioner som skola, förskola och idrottsanläggning. På norra sidan äldre bytomt med boningshus och ekonomibyggnader. Ett antal nyare bostadshus finns i byns östra utkant, en hembygdsgård och ett bostadshus i dess västra.

Värden och kännetecken

Väl samlad bykärna med medeltida ursprung kring en allékantad tidigare landsväg. Stenmur utmed vägen avgränsar kyrktomten. Gulgrå spritputsad 1100-talskyrka med portförsedd gavel mot väg och fristående klocktorn i trä. Öster om kyrkan ligger klockargården och skola från 1920-talet, båda i 1 ½ plan med gul spritputs, tegeltäckta sadeltak och grönmålade fönstersnickerier. Skolan karaktäristisk med frontespis, vitputsade hörnkedjor och takfot samt spröjsade fönster.

Öster om skolan ligger sporthall och förskola från 1900-talets andra hälft, vilka har anpassats genom likartad ljusgul färgsättning på träpanel.

På den gamla bytomten står två gamla boningshus. En timrad tvåvåningsbyggnad med gulmålad träpanel, vita snickerier och sadeltak och en envånings vinkelbyggd rödfärgad. Norr om dessa ligger rödfärgade ekonomibyggnader som ladugård och höns hus, uppförda i plankverk och liggtimmer. Ekonomibyggnader är viktiga för helhetsbilden av byn men i mycket dåligt skick.

Den samlade bebyggelsegruppen omges av åkermark i öster, igenvuxen tidigare hävdad mark samt fin hagmark med träd, stenmurar och kullar mot gamla E20, nu Överåsvägen.

Kommunens bedömning

1. Högsta värde

Områdets resurs/möjlighet samt framtida utveckling

Resurs

Historiskt intressant sammanhållen kyrkby med skola och förskola.

Markanvändning

Nuvarande markanvändning, service, bostäder och hagmarker behålls.

Struktur

Ursprunglig kyrkby vid landsvägen med allé är byns ryggrad, en gles och fri karaktär behålls.

Öppna marker i öster och söder samt hagmark mellan kyrkbyn och Eskilstunavägen behålls.

Ny- och ombyggnad och underhåll

Bykärnan:

Klass B

Komplementbyggnad får tillkomma samt enstaka ny bebyggelse i anslutning till befintlig. Komplementbyggnad ska till volym, placering, utformning och material anpassas efter tomtens/fastighetens förutsättningar och gestaltas som komplementbyggnad, se bilagan *Komplementbyggnader. och inhägnader* Ny bebyggelse skall följa området struktur samt byggnadernas skala, utseende och material.

Vissa befintliga enskilda byggnader har ett högt kulturhistoriskt värde. Rivning av dessa bör ej ske. Ombyggnad och underhåll skall utföras på ett sätt som arkitektoniskt, material- och hantverksmässigt är förenligt med byggnadens karaktär och historia och med utgångspunkt i beskrivningarna i avsnittet Värden och kännetecken. Utmärkande är skolbyggnadernas ljusa färgsättningar.

I utkanterna av området:

Klass D

Markanvändningen för jordbruk och bete. Enstaka bostadsbebyggelse förekommer. Området undantas från utbyggnad av vägar eller bebyggelse. Enstaka mindre komplementbyggnad kan tillkomma som behövs för pågående markanvändning. Placering, storlek och utformning skall inte dominera landskapet. Byggnaden skall ha en mycket enkel karaktär med sadeltak och rödmålade träfasader.

Komplementbyggnad till bostad skall anpassas väl till miljön vad gäller utformning, placering, färg- och materialval.

Planer/Skydd

1. Detaljplan/skydd finns.

Detaljplan från 1994 finns för hela området. Skydd finns för byns äldre bebyggelse och vid ny bebyggelse skall särskild omsorg om utformningen visas.

Lagar, föreskrifter och allmänna råd

- PBL 8:13-14 och 17, förvanskningförbud och varsamhetskrav.
- BBR
- Fast fornlämning enligt Kulturminneslagen
- Kyrkligt kulturminne enligt Kulturminneslagen Kyrka eller begravningsplats är berörd. Länsstyrelsen är tillståndsmyndighet. Härads kyrka

Gamla landsvägen genom Härads kyrkby

Ekonomibyggnader på den gamla bytomten, Härads kyrkby

Skolan, Härads kyrkby

Begrepp

Anpassning

I sammanhanget kan begreppet anpassning stå för till exempel hur en tillbyggnad skall utformas. Anpassningen kan då avse form, volym, fasadutformning, takutformning, material och/eller färgsättning etcetera och att anpassningen skall ske i förhållande till den befintliga byggnaden eller bebyggelsemiljön. Det behöver inte betyda att man kopierar en äldre stil. Att anpassa färgsättning i ett område kan vara att välja en kulör eller färgton inom ett visst spektra som redan finns representerat inom området eller att man utgår från de pigment som fanns tillgängliga innan färgindustrin industrialiserades.

Antikvarisk förundersökning

För att ta tillvara en byggnads kvaliteter på bästa sätt vid en ändring krävs kännedom om byggnadens förutsättningar. I en antikvarisk förundersökning sammanställs historiska fakta om byggnaden och byggnadens kulturhistoriska värden definieras och beskrivs. Den antikvariska förundersökningen fungerar som underlag för projekteringen. När det gäller byggnader eller miljöer med högt kulturhistoriskt värde bör en antikvarie även delta i projekteringen för att de antikvariska synpunkterna ska kunna arbetas in i bygghandlingarna redan från början.

Byggnadsvård

Begreppet samlar åtgärder som skötsel, underhåll och ändringar av byggnader som utgår från byggnadens kulturhistoriska värde.

Förvanskning

Begreppet förvanskning är ett viktigt begrepp inom lagstiftningen. Enligt PBL 8:13 får byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas. Det avser bygglovpliktiga anläggningar, tomter som omfattas av skyddsbestämmelser, allmänna platser och bebyggelseområden. Förvanskningsförbudet gäller alltid, även för icke bygglovpliktiga åtgärder.

Konservering

Bevara något i befintligt skick, hindra vidare förfall, genom att tekniskt säkerställa till exempel en del av en byggnad eller en bemålad yta.

Kulturhistoriskt värde, värdering

Att beskriva äldre byggnaders, miljöers eller landskaps kulturhistoriska värden är en metod för att analysera andra värden än ekonomiska. För att definiera och beskriva kulturhistoriska värden kan flera olika begrepp användas men vanligast är att utgå från Riksantikvarieämbetets bok ”Kulturhistorisk värdering av bebyggelse” (2002). Här används begreppen dokumentvärde och upplevelsevärde. För att precisera hur kulturmiljövärden tar sig fysiskt uttryck används begreppet värdebärare. Nedan redovisas begreppens innebörd

Dokumentvärde (Kunskapsvärde)

En byggnad eller ett landskaps informationsvärde eller potentiella informationsvärde. Kunskapsvärden kan vara vad ett byggnadsverk berättar om historisk byggnadsteknik, arkitekturhistoriska ideal eller historiska sociala strukturer. På samma sätt kan växtlighet, landskapssammanhang, vägsträckningar och andra spår i ett landskap ha kunskapsvärden då de berättar om den historiska markanvändningen. Kunskapsvärden kan förstärkas av att de är pedagogiskt och tydligt läsbara.

Upplevelsevärde

Kulturmiljön som källa till upplevelser hos brukare och/eller besökare. Upplevelsevärden kan vara den lantliga karaktären i ett ålderdomligt jordbrukslandskap, en byggnads arkitektoniska kvaliteter eller autentiska karaktär. Upplevelsevärden kan även vara en plats eller ett objekts identitetsskapande eller symboliska värde för exempelvis en ort.

Därtill vägs övergripande och förstärkande värden in som autenticitet och representativitet.

Kulturmiljöns värdebärare

Olika kulturmiljövärden kan i den enskilda kulturmiljön ofta brytas ner i olika fysiska värdebärare. För bebyggelse kan det vara särskilda byggnadsmaterial, färgsättningar och arkitektoniska drag som fasaduppbyggnad samt tak- och fönsterutformning. Med värdebärare avses också hela landskapssammanhang eller enskilda element som är ett fysiskt uttryck för kulturmiljövärden.

I ordet värdering ligger dock ett subjektivt inslag och vad som har uppfattats som värdefullt har varierat över tid beroende på till exempel tidsanda och kunskap hos den som gör bedömningen. Det innebär att rådande värderingsprinciper alltid kan komma att omprövas i framtiden. Därför är det också viktigt att noggrant beskriva och motivera hur vi ser på ett objekt idag.

Systemet för värdering innehåller följande steg:

- Definiera och beskriva olika bevarandemotiv samt göra en sammanvägd bedömning av de -olika kriterierna.

-Välja ambitionsnivå för bevarande.

-Koppla motivering och ambitionsnivå till lämpliga uppföljningsåtgärder, det vill säga bedöma vilken form av skydd som byggnaden eller byggnadsmiljön bör ha, hur den skall dokumenteras och vårdas.

Kulturmiljö

Begreppet introducerades med den nya kulturminneslagen från 1988 och omfattar miljöer där det finns kulturhistoriska värden att beakta. Skall jämföras med ett vidare synsätt där man från att skydda och bevara enskilda byggnader eller monument ville inbegripa större sammanhang och miljöer.

Kulturarv

Kulturarv är ett vidare begrepp än kulturmiljö och omfattar både immateriellt som materiellt kulturarv, såsom sånger, berättelser, viktiga platser som vi har övertagit från tidigare generationer.

Ombyggnad

Enligt PBL är ombyggnad en ändring av en byggnad som innebär att hela eller en betydande och avgränsbar del av byggnaden påtagligt förnyas. En ombyggnad kan ge följdkrav på byggnaden som motsvarar nybyggnadskrav avseende till exempel tillgänglighet, energibesparing, brandkrav. Kraven kan modifieras efter byggnadens förutsättningar, till exempel kulturhistoriska värden.

Patina

Spår av tidens gång, blekning, slitage eller åldrande. Används i positiv bemärkelse, omöjligt att återställa.

Rekonstruktion

Rekonstruera betyder återskapa eller återuppbygga en byggnad eller en del av en byggnad. Begreppet kan användas då man på vetenskapliga grunder återuppbygger en riven byggnad eller byggnadsdel med samma tekniker och material som en gång användes. Återuppbyggnadsprocessen kan ge praktisk kunskap om hur man verkligen arbetade förr vilket kan ha ett pedagogiskt eller vetenskapligt värde.

Renovering

Renovera betyder förnya. Ofta innebär det att man gör så omfattande byten av material att byggnaden eller byggnadsdelen uppfattas som ny. Till exempel byte av ytskikt, fasadmaterial, tekniska system, inredningar. Jämför med underhåll, som syftar

till att bevara en fasadpanel genom upprepad ommålning av lämplig typ, med byte av hela panelen.

Restaurering

Restaurera betyder återupprätta, återställa. Vid en restaurering avses åtgärder som skall återföra en byggnad, del av en byggnad eller ett landskap till ett äldre men känt utseende. En förutsättning är att tillräckligt mycket spår av ett äldre utseende finns kvar, en restaurering bygger inte på spekulationer.

Restaureringsideologi

Ordet restaurering definieras ovan men betydelsen har varierat beroende både tid och plats. Det handlar om olika sätt att förhålla sig till och berätta vår historia. Under sent 1800-tal hade man vad vi i tag kallar en mer tillrättaläggande attityd till äldre byggnader. En byggnad uppförd på medeltiden skulle se helt medeltida ut. Som exempel kan nämnas domkyrkan i Lund som uppfördes under medeltiden. Under omfattande restaureringsarbeten under 1800-talet revs bland annat de medeltida tornen och ersattes med nya spetsigare torn. Avsikten med restaureringen var att domkyrkan skulle få en mer renlärig och konsekvent medeltida romansk stil. Man fäste liten eller ingen uppmärksamhet till kyrkobyggnadens tidigare historia.

Efter hand växte en stark kritik fram mot denna så kallade stilrestaurering som man menade var en förfalskning av historien. På vägen mot att uppnå den perfekta medeltida byggnaden revs mer eller mindre intressanta lager från 1600-, 1700- och 1800-talen. I stället växte ett förhållningssätt fram där man utgick från byggnaden och hela dess historia fram. På ett mer vetenskapligt sätt började man dokumentera och analysera historiska byggnader inför en förändring. I Strängnäs domkyrka vidtogs under åren 1907-1910 omfattande restaurering under ledning av Fredrik Lilljekvist med Sigurd Curman som kontrollant. I detta projekt tillämpade Curman för första gången de nya antikvariska restaureringsprinciper han lärt sig under sina studieresor nere i Europa, bl.a. att varje tids tillägg skulle respekteras. Domkyrkan i Strängnäs är därigenom den av Sveriges domkyrkor som bäst bevarat sin medeltida karaktär.

Positionerna inom restaureringshistorien har ständigt förflyttas. Det som var accepterat igår är förbjudet idag. Idag har vi fortfarande ett förhållningssätt där vi respekterar årsringarna och de förändringar en byggnad genomgått. Detta förhållningssätt kan också göra frågan om restaurering mer komplicerad. Skall man spara allt? Ofta handlar det om att fånga det som är karaktäristiskt hos en byggnad och utgå från det, och se vad som är typiskt för tiden då byggnaden uppfördes. Viktiga principer är att utgå från den enskilda byggnaden och dess förutsättningar och kvaliteter innan man gör några drastiska ändringar samt att dokumentera alla ingrepp och förändringar som kunskap åt

eftervärlden.

Reversibel

Omvändbar. Om en åtgärd på en byggnad, ett tillägg, går att ta bort utan att den ursprungliga byggnaden eller byggnadsdelen påverkas kan den kallas reversibel. Ingrepp i den ursprungliga delen går sällan att helt undvika och att motivera en åtgärd genom att kalla den reversibel kan lätt missbrukas.

Tidstypisk

Något som är generellt typiskt för en viss tidsperiod. Ofta används begreppet tidstypisk när färgsättning, snickerier eller inredningar i äldre byggnader beskrivs. Då avses ett utseende som är typisk för den tiden byggnaden uppfördes eller byggdes om.

Tillbyggnad

Ändring av en byggnad som innebär en ökning av byggnadens volym. I kulturhistoriskt intressanta miljöer är det extra viktigt att noga studera hur en tillbyggnad kan gestaltas. En tillbyggnad bör alltid underordna sig den ursprungliga byggnaden. Generella råd är att låta tillbyggnaden bli en synlig egen huskropp och att man väljer att bygga till bakåt i förhållande till gatan. Det bör vara en betydligt mindre volym än ursprungsbyggnaden och den bör inte sticka utanför ursprungsbyggnadens hörn. Snickeridetaljer, stuprör med mera får gärna vara i lite mindre dimensioner än huvudbyggnadens för att inte se klumpiga ut på den mindre huskroppen.

Tillägg

Utformningen av ett tillägg, till exempel en tillbyggnad, ny inredning eller ett nytt fönster, kan bli föremål för diskussion. Skall ett tillägg utformas i samma stil som den befintliga byggnaden eller skall det få ett modernt formspråk för att historiskt redovisa att det är en ny del som inte skall förväxlas med den gamla? Eller något mitt emellan? Det är en restaureringsideologisk fråga där det inte finns något entydigt svar. I stället får man se till det enskilda huset men även till sammanhanget, stads- eller landskapsbilden.

Traditionella material och metoder

Med orden ovan avses ofta material och metoder som utvecklades före det industriella byggandet infördes. Till materialen hör till exempel linolje- och kalkfärg, kalkbruk och -puts, tegel, natursten, trä i olika former. Arbetsmetoderna är hantverksmässiga, anpassade efter varje enskild byggnad.

Underhåll

Underhåll av byggnader finns också regelrat i PBL, 8:14. Underhållet skall anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

Med underhåll menas åtgärder som vidmakthåller en byggnads tekniska status, till exempel ommålning av flagnande fasader med samma färgtyp som tidigare använts. Underhåll behöver i regel upprepas med jämna mellanrum. Som underhåll räknas inte åtgärder som tillför nya egenskaper, att ersätta en träfasad med tegel är inte underhåll. Inte heller åtgärder som höjder standarden är underhåll.

Ursprunglig

Oförändrad. Byggnader som är ursprungliga har ofta ett högt kulturhistoriskt värde eftersom de ger en representativ bild av ett äldre byggnadsskick vid en bestämd tid.

Vid till exempel ommålning eller annat underhåll rekommenderas ofta att man skall välja ursprunglig eller tidstypisk färgsättning eftersom det ofta passar bäst med byggnadens arkitektur.

Varsamhet

Begreppet varsam, varsamhetskravet, finns i PBL 8:17. Det är ett generellt krav som gäller alla ändringar i all bebyggelse både inom och utom detaljplan. Det innebär att ändring och flyttning av en byggnad skall utföras varsamt så att hänsyn tas till byggnadens karaktärsdrag och tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

Litteraturtips

Byggnadsvård i praktiken, Utvändig renovering / Invändig renovering, G Gudmunsson, P Wennberg

Dags att renovera Var rädd om detaljerna, L Sjöström Larsson, K Wergeni-Wasberg

Färgen på huset, K.Fridell, H Wannfors

Så målade man, K Fridell mfl

Så renoveras torp & gårdar, O Hidemark mfl

Villaträdgårdens historia, Å Wilke

STRÄNGNÄS KOMMUN

Utvecklings- och samhällsbyggnadskontoret

Nygatan 10
645 80 Strängnäs
www.strangnas.se